

2008.06.26

**UCHWAŁA Nr 137/XXI/08
RADY POWIATU BYDGOSKIEGO
z dnia 26 czerwca 2008 r.**

zmieniająca uchwałę Nr 132/XXIV/2001 Rady Powiatu Bydgoskiego z dnia 31 stycznia 2001 roku w sprawie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego .

Na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1592 z późn. zm.¹):

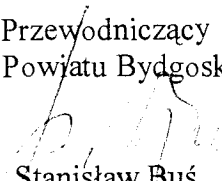
uchwała się, co następuje:

§ 1. W uchwale nr 132/XXIV/2001 Rady Powiatu Bydgoskiego z dnia 31 stycznia 2001 roku wprowadza się następujące zmiany:

1. załącznik do uchwały otrzymuje brzmienie załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Bydgoskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Powiatu Bydgoskiego

Stanisław Buś

¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz.220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 200, poz.1688 i Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 102, poz.1055, z 2002 r. Nr 214, poz.1806, Dz. U. z 2007 r. Nr 173, poz. 1218.

Uzasadnienie

Zarządzeniem nr 9/07 Starosty Bydgoskiego, z dnia 5 marca 2007 r. powołany został Zespół ds. aktualizacji Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego. Zespół przy udziale Dyrektorów poszczególnych Wydziałów Starostwa Powiatowego w Bydgoszczy dokonał analizy stanu realizacji zadań ujętych w „**Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego 2000 – 2015**”. Przy pomocy opracowanych przez Zespół ds. aktualizacji Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego ankiet, przeprowadzone zostały konsultacje społeczne wśród mieszkańców Powiatu Bydgoskiego. Wyniki otrzymane po analizie wypełnionych ankiet stanowiły podstawę do opracowania projektu „**Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego na lata 2008 – 2015**”. Projekt został przedstawiony i szczegółowo omówiony z członkami Komisji Stałych Rady Powiatu.

Załącznik do uchwały Nr 137/XXI/08
Rady Powiatu Bydgoskiego z dnia
26 czerwca 2008r.

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Powiatu Bydgoskiego

na lata 2008 - 2015

Bydgoszcz, czerwiec 2008 r.

SPIS TREŚCI

I Wstęp.	1
1 Przesłanki aktualizacji Strategii Rozwoju Zrównoważonego Powiatu Bydgoskiego.	1
1 Metodologia prac aktualizacyjnych.	2
II Podstawowe informacje o powiecie.	4
1 Ogólna charakterystyka powiatu.	4
2 Analiza stanu obecnego.	6
2.1. Środowisko naturalne i kulturowe – stan, zagrożenia, formy ochrony.	6
2.1.1. Zasoby wodne.	6
2.1.2. Powietrze atmosferyczne.	8
2.1.3. Powierzchnia ziemi i odpady.	8
2.1.4. Ochrona przyrody i krajobrazu.	9
2.1.5. Ochrona walorów środowiska kulturowego.	9
2.2. Infrastruktura techniczna.	9
2.2.1. Układ komunikacyjny.	9
2.2.2. Układ telekomunikacyjny.	11
2.2.3. Gazownictwo.	11
2.2.4. Ogrzewnictwo.	11
2.2.5. Zaopatrzenie w wodę, odprowadzenie i oczyszczenie ścieków.	11
2.3. Gospodarka.	13
2.3.1. Bogactwa naturalne i ich wykorzystanie.	13
2.3.2. Użytkowanie przestrzeni.	13
2.3.3. Rynek pracy, struktura zatrudnienia.	15
2.3.4. Rolnictwo i leśnictwo.	16
2.4. Ludność i osadnictwo.	18
2.4.1. Liczba ludności, dynamika zmian.	18
2.4.2. Ludność według grup wiekowych.	20
2.5. Infrastruktura społeczna.	21
2.5.1. Oświata i wychowanie.	21
2.5.2. Kultura i sport.	21
2.5.3. Ochrona zdrowia.	22
2.5.4. Mieszkalnictwo.	22
2.5.5. Pomoc społeczna i bezrobocie.	23
2.6. Strefa zarządzania.	25
2.6.1. Budżet powiatu.	25
2.6.2. Budżet gmin.	28
III Strategiczny kierunek rozwoju powiatu.	32
1. Krótka charakterystyka powiatu i jego misji.	32
2. Wizja przyszłości i cel nadrzędny rozwoju powiatu.	32
3. Cele główne strategii.	36
IV Czynniki wpływające na rozwój powiatu.	37
1. Silne i słabe strony powiatu bydgoskiego.	37
2. Szanse i zagrożenia.	41
V Plan operacyjny strategii – cele szczegółowe oraz ich realizacja.	44
VI Zarządzanie realizacją strategii.	52
1. Teoretyczne podstawy zarządzania strategią.	52
2. Instrumenty realizacji strategii.	53
3. System zarządzania i monitorowania.	54

I. WSTĘP

1. Przesłanki aktualizacji Strategii Rozwoju Zrównoważonego Powiatu Bydgoskiego.

W dniu 29 stycznia 2001 roku Rada Powiatu Bydgoskiego przyjęła do realizacji „Strategię Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego”, która określiła cele strategiczne rozwoju społeczno - gospodarczego powiatu oraz wyznaczyła działania, których realizacja miała te cele urzeczywistnić. Dokument ten był efektem pracy dużego zespołu ludzkiego, który w wyniku wielu debat i dyskusji wytyczył kierunki rozwoju powiatu.

Realizacja Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego wiązała się z przyjęciem przez lokalną społeczność określonego kierunku rozwoju – określanego jako **ekorozwój** lub **rozwój zrównoważony**, który w praktyce wiązał się z integracją pięciu sfer:

- ładu ekologicznego,
- ładu gospodarczego,
- ładu społecznego,
- ładu przestrzennego,
- sfery zarządzania.

Przyjęty kierunek rozwoju, sformułowany bardzo szeroko, nadal zachowuje aktualność. Wymagał jednak modyfikacji, przede wszystkim z powodu dostosowania do zmieniającej się rzeczywistości. Liczne zmiany w gospodarczo - społecznym otoczeniu lokalnym, rozpoczęte procesy integracji europejskiej, jak również większe możliwości korzystania ze środków unijnych dla realizacji zadań zawartych w Strategii sprawiły, iż postanowiono dokonać aktualizacji dokumentu, który powinien być w większym stopniu powiązany ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego, jak również skorelowany z Planem Rozwoju Powiatu Bydgoskiego na lata 2007 - 2015 i Wieloletnim Planem Inwestycyjnym.

Wychodząc naprzeciw wymienionym potrzebom, jak również kierując się zasadami planowania strategicznego, a w szczególności uwzględniając fakt, iż Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego w większym stopniu daje odpowiedź na pytanie jak wykorzystać wszystkie zasoby powiatu bydgoskiego, uwzględniając aktualne trendy rozwojowe powiatu, Starosta Powiatu Bydgoskiego podjął decyzję powołania Zespołu ds. Aktualizacji Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego do 2015 roku, argumentując tę decyzję następującymi przesłankami:

- niektóre z zapisanych w Strategii cele operacyjne wymagały uaktualnienia, inne nowej redakcji; celem merytorycznym prac nie jest zbudowanie odmiennej do dotychczasowej Strategii, lecz na jej bazie dokonanie aktualizacji,
- proces wejścia Polski do Unii Europejskiej wnosi istotne zmiany w sposobie przygotowania i realizacji przedsięwzięć rozwojowych powiatu bydgoskiego,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego będzie, w większym niż dotychczas stopniu, programem działania stanowiącym podstawę do efektywnego zarządzania powiatem,
- Strategia ma pełnić funkcję informacyjną i promocyjną – powinna informować potencjalnych inwestorów o kierunkach rozwoju powiatu, walorach środowiska przyrodniczego, gospodarczego i kulturalnego powiatu,

- ze Strategii, w większym stopniu, powinna wynikać hierarchia celów, które powiat bydgoski zamierza zrealizować w długofalowym okresie,
- Strategia powinna mieć charakter społeczny, partnerski – kluczem do powodzenia jej realizacji i osiągania przewagi konkurencyjnej, jest szeroko rozumiany udział opinii społecznej mieszkańców oraz akceptacja przyjętych celów strategicznych przez wszystkie ugrupowania polityczne.

Proces aktualizacji Strategii będzie przyjmowany jako systemowy element zarządzania strategicznego powiatu. Strategia powinna być aktualizowana i korygowana w takt istotnych zmian w otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym powiatu bydgoskiego.

2. Metodologia prac aktualizacyjnych.

Przy realizacji prac aktualizacyjnych Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego obrano metodę konsultacji społecznych, która pozwoliła połączyć wiedzę i doświadczenie powołanego zespołu ds. aktualizacji strategii oraz uczestnictwo społeczne mieszkańców powiatu.

Wybranej metodzie podporządkowano tryb pracy nad aktualizacją Strategii. Według opracowanego harmonogramu w debatach spotykały się i omawiały problemy aktualizacyjne:

- Komisje Stałe,
- Zespół ds. Strategii Rozwoju Powiatu Bydgoskiego,
- Kierownictwo Regionalnej Dyrekcja Lasów Państwowych,
- Dyrektorzy Szkół Powiatu Bydgoskiego.

Członkowie Zespołów uczestniczyli w przeprowadzonym badaniu ankietowym, w którym mieszkańcy powiatu ustosunkowali się do najważniejszych problemów strategicznych powiatu bydgoskiego.

Podstawą aktualizacji Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego było przeformułowanie celów strategicznych, wynikających ze zmian sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu oraz uwarunkowań zewnętrznych jego rozwoju.

Zadaniem metodycznym w aktualizowaniu Strategii było zawarcie w niej celów i priorytetów określonych w Narodowym Planie Rozwoju 2007-2013. Narodowy Plan Rozwoju jest dokumentem, który między innymi określa cele i zawiera opis strategii, zmierzającej do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i przestrzennej z krajami i regionami Wspólnoty Europejskiej. W ten sposób Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego staje się dokumentem uniwersalnym i pomocnym przy ubieganiu się o dofinansowanie ze strony Unii Europejskiej przedsięwzięć realizowanych przez powiat. W szczególności sposób zwiększona zostanie rola zarządzania realizacją Strategii oraz monitoringu w oparciu o zestaw właściwych wskaźników.

Zgodnie z zasadą programowania rozwoju i komplementarności polityk rozwoju regionalnego i lokalnego, aktualizacja Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego jest dostosowana do układu celów i priorytetów Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Zbieżność kierunków rozwoju obu dokumentów może być argumentem przy ubieganiu się przez samorząd powiatowy o środki budżetu państwa oraz funduszy unijnych na realizację przedsięwzięć strategicznych.

Aktualizowana Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego obejmuje lata 2008-2015, co umożliwi samorządowi powiatu określanie wielkości środków kierowanych na realizację poszczególnych priorytetów zadaniowych.

W Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego wyznaczono cele strategiczne powiatu bydgoskiego do 2015 roku, lecz przyjęto zasadę, iż będzie to dokument

„otwarty”, podlegający dalszym modyfikacjom i korektom w zależności od tempa zmian zachodzących w bliższym i dalszym otoczeniu powiatu bydgoskiego.

Monitorowanie procesu wdrożeniowego Strategii będzie dokonywane na podstawie określonych wskaźników realizacji celów szczegółowych i programów operacyjnych oraz ogólnych wskaźników rozwoju powiatu w pięciu sferach: ekologicznej, gospodarczej, społecznej, przestrzennej oraz zarządzania. Wyniki oceny będą podstawą dla samorządu powiatu do wprowadzania ewentualnych zmian i dalszej aktualizacji Strategii.

II. PODSTAWOWE INFORMACJE O POWIECIE

1. Ogólna charakterystyka powiatu.

Powiat bydgoski usytuowany jest w środkowo-zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, zajmuje 7,8% jego powierzchni, a zamieszkuje go obecnie ok. 99 386 mieszkańców. Z powiatem bydgoskim graniczą powiaty: chełmiński, inowrocławski, nakielski, toruński, tucholski, świecki, żniński. Tworzą go gminy: Białe Błota, Dobrcz, Dąbrowa Chełmińska, Koronowo, Nowa Wieś Wielka, Osielsko, Sicienko oraz Solec Kujawski, obejmując łącznie 124 sołectwa. Siedziba Starostwa znajduje się w Bydgoszczy. W powiecie bydgoskim status miasta posiadają: Koronowo i Solec Kujawski. Sieć osadnicza powiatu tworzą przede wszystkim wsie w liczbie 215, w tym kilka bardzo dużych, np. Białe Błota, Dąbrowa Chełmińska, Nowa Wieś Wielka, Osielsko. Osady wiejskie, leżące w strefie podmiejskiej Bydgoszczy, pełnią funkcje pozarolnicze (mieszkalnictwo, usługi, handel), a przede wszystkim spełniają rolę rekreacyjno-wypoczynkową i turystyczną.

Powiat bydgoski ma bardzo dogodne położenie komunikacyjne. W stolicy regionu krzyżują się ważne linie kolejowe, drogi międzynarodowe i krajowe. Bydgoszcz jest też jednym z największych w Polsce węzłów żeglugi śródlądowej, a znajdujące się w południowej części miasta lotnisko cywilne uzyskało na początku 1999 roku status międzynarodowego portu lotniczego. Przez teren powiatu przebiegają drogi łączące: Szczecin z Warszawą, Trójmiasto z Poznaniem, Koszalin z Łodzią. Znaczącą rolę odgrywa południowa obwodnica Bydgoszczy, od Pawłówka do Wypalenisk - Makowisk, przecinająca drogi w kierunku Nakła (przez Potulice), Szubina, Inowrocławia. Zakładane w dalszej przyszłości zamknięcie obwodnicy wokół Bydgoszczy znajdzie się w całości na terenie powiatu bydgoskiego. Istotne znaczenie mają też drogi z Bydgoszczy do Dąbrowy Chełmińskiej, Mroczy, Koronowa (przez Bożenkowo), szosa nr 243 z Fordonu przez Włoki, Kotomierz, Koronowo do Mroczy. Trzy kilkukilometrowe odcinki dróg szybkiego ruchu prowadzą z Bydgoszczy: na północną skarpę myślecińską, do skrzyżowania z obwodnicą południową w Stryzku. Przez powiat bydgoski prowadzić też będą dwie spośród planowanych dróg ekspresowych, a mianowicie nr 5 i nr 10. Siedziba władz powiatu - miasto Bydgoszcz - należy do największych węzłów kolejowych w kraju. Przez jego teren wiodą linie kolejowe: z Trójmiasta do Poznania i Łodzi, z Warszawy do Szczecina, fragment tzw. "magistrali węglowej" przez Emilianowo z jej stacjami węzłowymi w Maksymilianowie i Nowej Wsi Wielkiej. Na terenie powiatu bydgoskiego istnieje maszt telewizyjno - radiowy w Trzeciewcu (320 m wysokości). Ponadto pod Solcem Kujawskim wybudowano maszt nadajnika I Programu Polskiego Radia - o zasięgu ponadeuropejskim (330 i 289 m wysokości).

Na terenie powiatu bydgoskiego istnieje kilka akwenów wodnych, na których można uprawiać żeglarstwo lub windsurfing. Najważniejsze z nich to: Zalew Koronowski na terenie Gminy Koronowo oraz Jezioro Jezuickie na terenie Gminy Nowa Wieś Wielka.

Wiele atrakcji na akwenach powiatu czeka także na amatorów wędkarstwa, a największe łowiska, które szczytują się takimi gatunkami ryb jak: sum, sandacz, szczupak, okoń, węgorz, leszcz, lin, płóc, karp, amur, karaś to:

- Jezioro Kusowo oraz Jezioro Borówno w gminie Dobrcz,
- Jezioro Jezuickie w gminie Nowa Wieś Wielka.
- Zalew Koronowski w gminie Koronowo,

- Rynny Jezior Byszewskich, Jezioro Słupowskie oraz Jeziora Wierzchucińskie w gminie Sicienko.

Na obszarze powiatu bydgoskiego znajduje się wiele zabytków, które przyciągają turystów z kraju i zagranicy, a do najciekawszych można zaliczyć:

- zespół pocysterski, gotycki kościół pw. św. Andrzeja, pochodzący z XIX wieku budynek Koronowskiego ratusza w Koronowie.
- kościół parafialny „Sanktuarium Maryjne” w Byszewie.
- pochodzący z 1933 r. dworek Leona Wyczółkowskiego w Gościeradzu.
- drewniany kościół pw. św. Marii Magdaleny z XVII w., wiadukt kolejowy w Buszkowie koło Koronowa,
- muzeum rolnictwa przy Zespole Szkół Agro-Ekonomicznych w Karolewie,
- kościół pw. św. Kazimierza w Kruszynie,
- pałacyk myśliwski w Brzozie Bydgoskiej,
- kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny z połowy XIX w. w Kozieńcu.

2. Analiza stanu obecnego.

2.1. Środowisko naturalne i kulturowe – stan, zagrożenia, formy ochrony.

2.1.1. Zasoby wodne.

Na terenie Powiatu występuje zróżnicowany i rozbudowany system wód powierzchniowych, na który składają się:

- naturalne ciek wodne - rzeki : Wisła, Brda, Noteć , Krówka, Kotomierzycza, Struga Młyńska,
- naturalne zbiorniki wodne – jeziora:
 - Słupowskie – pow. 119,9 ha, max. głęb. 34,4 m,
 - Wierzchucińskie Małe – pow. 52,3 ha, max. głęb.12,7 m,
 - Wierzchucińskie Duże – pow.49,2 ha, max. głęb.25,0 m,
 - Jezuickie – pow.146,7 ha, max. głęb. 10,6 m,
 - Borówno – pow.43,8 ha, max. głęb. 13,1 m,
 - Kusowo – pow.44,0 ha, max. głęb.9,2 m,
 - Dobrcz – pow. 30,2 ha, max. głęb. 6,3 m,
 - Łańcuch Jezior Byszewskich : Studzienne – pow. 26,7 ha, max. głęb.22,5m,
 - Długie – pow. 42,3 ha, max. głęb.29,5 m,
 - Krzywe – pow. 26,0 ha, max. głęb.21,3 m,
 - Krosna – pow. 10,6 ha, max. głęb.23,0 m,
- kanały – Bydgoski, Notecki, Nowy Kanał Notecki, Kanał Zielona Struga, Kanał Chrościański, Struga – Kanał Augustowski,

- sztuczne zbiorniki wodne – Zalew Koronowski, Kanał Lateralny, jezioro zaporowe na rzece Brdzie w Bożenkowie,
- bogaty system rowów melioracyjnych.

Elementy te wzajemnie ze sobą powiązane, wraz z dużymi kompleksami łąkowymi i leśnymi – tworzą bogatą podstawę ekologiczną Powiatu. Ważnym problemem jest stan czystości wód powierzchniowych. W zdecydowanej większości wody w rzekach na terenie Powiatu charakteryzują się III i IV klasą czystości, co czyni je w ograniczonym stopniu przydatnymi dla rozwoju turystyki, rekreacji i wykorzystania dla potrzeb pitno – gospodarczych. O zaliczeniu tych wód do w/w klas czystości zdecydowały takie parametry jak: odczyn pH, niskie natlenienie, zawartość związków azotu, liczba bakterii, węgiel organiczny.

Wyłącznie w Kanale Bydgoskim wody są zaliczane do V klasy czystości z uwagi na ich wskaźniki tlenowe, biogenne, mikrobiologiczne i zasolenie co spowodowane jest wieloletnim odprowadzaniem do Kanału oczyszczonych ścieków z komunalnych oczyszczalni Osowa Góra, Wojnowo i Białych Błot poprzez Strugę Młyńską.

Podobnie kształtuje się jakość wód w jeziorach. Przeważają wody o III klasie czystości, z wyjątkiem jez. Wierzchucińskiego Dużego, którego wody należą do II klasy czystości. Natomiast wody w jez. Dobrcz są pozaklasowe. O jakości wody w jeziorach decydują przede wszystkim takie parametry jak: zawartość trudno rozkładalnej materii organicznej mierzona wskaźnikiem CHZT-Cr, zawartość związków azotu, fosforu, chlorofilu „a”.

Na terenie Powiatu Bydgoskiego występują bogate zasoby wód podziemnych, zalegające głównie w obrębie utworów czwartorzędowych. W przeważającej części Powiatu wody podziemne o charakterze użytkowym, eksploatowane przez wodociągi ogólnowiejskie i zakładowe, zalegają w postaci śródglinowego poziomu wodonośnego, w przedziale głębokości 40 – 60 m ppt. Tylko lokalnie jest eksploatowany poziom wód trzeciorzędowych, którego strop występujący na głębokości ponad 80 m. / Gmina Osielsko i Koronowo /.

Obszary o dużych zasobach wód podziemnych zostały na terenie Polski wydzielone w formie Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, podlegających specjalnej ochronie. Część Gminy Koronowo i Sicienko obejmuje Zbiornik Międzymorenowy Byszewo - nr 132 obejmujący wody czwartorzędowe, zaś południowa część Gminy Osielsko i wschodnia Gminy Sicienko jest położona w obrębie Subzbiornika Bydgoszczy nr 140, wydzielonego dla wód trzeciorzędowych. Natomiast w podłożu geologicznym południowej części gminy Białe Błota oraz Gminy Nowej Wsi Wielkiej zalegają wody czwartorzędowe objęte Zbiornikiem Pradolina Toruń – Eberswalde nr 138.

Pod względem jakościowym wody zalegające w utworach czwartorzędowych, jak i trzeciorzędowych charakteryzują się podwyższoną zawartością związków żelaza i manganu, co jest cechą naturalną tych wód wynikającą z przemian hydrogeochemicznych zachodzących w obrębie utworów zawodnionych. Dla potrzeb pitnych wody podziemne wymagają prostego uzdatnienia – odżelazienia i odmanganienia. Lokalnie w wody w utworach trzeciorzędowych występują podwyższone ilości amoniaku, co jest spowodowane reakcjami chemicznymi zachodzącymi w osadach węgla brunatnego, zalegającymi w obrębie serii osadów zawodnionych.

2.1.2. Powietrze atmosferyczne.

Stan czystości powietrza na terenie Powiatu jest w przeważającej większości dobry, choć w dużym stopniu zależy od bliskości znaczących kompleksów zabudowy. Wynika to z faktu, iż przeważająca większość zanieczyszczeń wiąże się z tzw. „niską emisją” czyli pochodzi z palenisk domowych oraz obiektów użyteczności publicznej i zakładów pracy, wykorzystujących tradycyjne źródła energii. Uciążliwość tych obiektów ma charakter lokalny, a poprawa stanu jest możliwa dzięki stosowaniu paliw proekologicznych. Teren Powiatu w zależności od kierunków wiatru znajduje się w zasięgu oddziaływania Bydgoszczy i Nakła, jednak miasta te nie mają większego wpływu na jakość powietrza na analizowanym terenie. Wiąże się to m.in. z brakiem poważniejszych emitorów zanieczyszczeń na terenie Powiatu oraz zmniejszającymi się uciążliwościami ośrodków przemysłowych. Pogarszanie się tej sytuacji ma charakter sezonowy – w okresie jesienno – zimowym (z uwagi na konieczność ogrzewania mieszkań i obiektów produkcyjnych i innych) poziom zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery wzrasta.

2.1.3. Powierzchnia ziemi i odpady.

Gospodarka odpadami na terenie gmin tworzących Powiat polega w przeważającej części na ich składowaniu na wysypiskach komunalnych.

Na terenie Powiatu czynne są 3 składowiska gminne: w miejscowości Bolumin gm. Dąbrowa Chełmińska, miejscowości Trzęmiętówko gm. Sicienka oraz w miejscowości Żółędowo m. Osielsko. Z terenu pozostałych gmin odpady komunalne są wywożone na składowisko miasta Bydgoszczy w Żółwinie, z wyjątkiem gminy Koronowo, z której odpady są wywożone na gminne składowisko w miejscowości Bładowo pow. tucholski.

Należy podkreślić, że w coraz większym stopniu na terenie Powiatu jest prowadzona segregacja odpadów, co umożliwia ich unieszkodliwianie poprzez odzysk w ramach innych procesów.

Dla wszystkie czynnych składowisk odpadów komunalnych na terenie Powiatu został założony system monitoringu lokalnego (piezometry) do systematycznego kontrolowania i obserwacji jakości wód podziemnych, występujących w jego rejonie.

Gleby występujące na terenie Powiatu Bydgoskiego są zróżnicowane, co wynika z urozmaiconej morfologii terenu, jak i przestrzennego rozmieszczenia skał macierzystych, na bazie których powstaje kompleks glebowy.

Na obszarach wysoczyznowych dominują gleby spoiste (zwięzłe) o wysokiej klasie bonitacji – III i IV (Gmina Dobrcz, Koronowo i Sicienka). Na obszarach równin sandrowych (gmina Koronowo) i tarasów Pradoliny Toruńsko - Eberswaldzkiej (Gmina Solec Kujawski, Białe Błota i Nowa Wieś Wielka) gleby piaszczyste o niskiej klasie bonitacyjnej – V i VI są w przeważającej części porośnięte kompleksami leśnymi, zaś w dolinach rzecznych dominują gleby organiczne – mady, gytie oraz torfy.

Stan czystości gleb na przestrzeniach rolniczo – leśnych jest zadowalający. Dotychczas nie stwierdzono ich skażenia metalami ciężkimi, ani wielopierścieniowymi węglowodorami aromatycznymi (WWA). Poszczególne pierwiastki w glebie występują w ilościach naturalnych.

2.1.4. Ochrona przyrody i krajobrazu.

Powiat Bydgoski jest stosunkowo **bogaty w wartościowe zespoły przyrodnicze**. W przeważającej części są to duże kompleksy leśne, ale także łąki, szuwały, łozowiska, grupy drzew i pojedyncze drzewa czy głązy narzutowe.

Zasoby te są w różnym stopniu chronione – występują zarówno wielkoprzestrzenne formy ochrony krajobrazu (w tym Parki Krajobrazowe – np. Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Wisły, będący elementem Zespołu Nadwiślańskich Parków Krajobrazowych i Obszaru Chronionego Krajobrazu związane ze znacznie większymi kompleksami jezior i dolinami rzek), jak i indywidualne **formy ochrony przyrody** (pomniki przyrody). Ustanowiono także szereg rezerwatów przyrody – jak np. Wielka Kępa Ostromecka, Las Mariański czy Linje. Występują one w granicach wszystkich gmin tworzących Powiat, a w przypadku gminy Nowa Wieś Wielka różnymi formami ochrony przyrody objęto aż ok. 70% powierzchni gminy.

2.1.5. Ochrona walorów środowiska kulturowego.

Na terenie gmin tworzących Powiat znajduje się cały szereg wartościowych kulturowo obiektów i zespołów zabudowy. Do najważniejszych z nich zaliczyć należy:

- Zespół Poklasztorny Cystersów w Koronowie,
- Kościół św. Andrzeja w Koronowie,
- Kościół św. Trójcy w Byszewie,
- Kościół św. Anny w Łasku Wielkim,
- Kościół św. Marii Magdaleny we Włókach,
- Ruiny zameczku w Nowym Jasieńcu,
- Zespół pałacowo – parkowy w Ostromecku,
- Dwory w Łoskoniu, Witoldowie, Wierzchucinku, Włókach, Wojnowie, Wtelnie i Gościeradzu.

Łącznie na terenie Powiatu znajduje się cały szereg wartościowych kulturowo obiektów, z których 64 wpisanych jest do rejestru zabytków. Odnaleźć możemy wśród nich m.in. obiekty sakralne, cmentarze, dwory, pałace, parki, domy mieszkalne, budynki przemysłowe i gospodarcze.

Obiekty te reprezentują duże zróżnicowanie co do klasy, okresu powstania i charakteru. Łącznie tworzą niezmiernie bogaty krajobraz kulturowy Powiatu, będący jednym z jego atutów.

2.2. Infrastruktura techniczna.

2.2.1. Układ komunikacyjny.

Układ komunikacyjny na terenie Powiatu składa się z sieci dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz powiązań kolejowych o znaczeniu krajowym, regionalnym i lokalnym. Ważnym elementem układu jest także system komunikacji publicznej, zapewniającej możliwość dojazdu do Bydgoszczy i pomiędzy poszczególnymi częściami Powiatu.

Istotną rolę w układzie komunikacyjnym, zapewniając przede wszystkim powiązania Bydgoszczy z resztą kraju pełnią następujące drogi:

- droga nr 5 Świecie – Poznań.
- droga nr 10 Warszawa – Szczecin.
- droga nr 25 Bydgoszcz – Koszalin.
- droga nr 56 Koronowo – Trzeciewiec.
- droga nr 80 Pawłówek – Toruń.

Dla Powiatu mają one znaczenie tranzytowe – są wykorzystywane jako trasy dojazdowe do Bydgoszczy. Obserwować także można tendencję do lokowania wzdłuż ww tras rozmaitych aktywności gospodarczych – firm produkcyjnych, instytucji usługowych i innych.

Znacznie większe znaczenie dla komunikacji pomiędzy poszczególnymi gminami ma sieć dróg wojewódzkich (o łącznej długości 90,5 km) oraz powiatowych (o łącznej długości 393,5 km). Przeważnie (w ok. 80%) posiadają one nawierzchnię bitumiczną, choć ich stan nie jest najlepszy. Stan ponad 75% nawierzchni jest niepokojący. Wymagają one modernizacji, w tym: poszerzenia poboczy, naprawy nawierzchni, budowy chodników, reorganizacji skrzyżowań. W ciągu dróg powiatowych występują także obiekty mostowe, których ogólny stan należy określić jako dobry.

Inną ważną grupę stanowią ciągi komunikacyjne, które niezależnie od swojego przebiegu mają bardzo duże znaczenie dla społeczności lokalnej, tworzą dodatkowe i ważne połączenia regionalne, łącząc między sobą Bydgosko – Toruński Obszar Metropolitalny (B-TOM), stanowiąc połączenia dróg krajowych i wojewódzkich.

Znacznie mniejsze znaczenie dla funkcjonowania Powiatu ma **transport kolejowy**, choć jest on stosunkowo dobrze rozbudowany. Podstawowymi magistralami – przechodzącymi przez obszar Powiatu – są:

- magistrala Śląsk – Porty ze stacjami węzłowymi w Maksymilianowie i Nowej Wsi Wielkiej,
- linia Warszawa – Piła,
- linia Poznań – Olsztyn,
- linia Bydgoszcz – Gdynia.

Bydgoszcz – stolica Powiatu – jest przy tym ważnym węzłem kolejowym w skali całego kraju. Znaczenie transportu kolejowego jako dostawcy usług transportowych w skali lokalnej ulega pomniejszeniu. W nieco mniejszym stopniu problem ten dotyczy transportu towarowego.

W zakresie drogowej komunikacji publicznej sytuacja Powiatu Bydgoskiego jest stosunkowo dobra – gminy posiadają rozbudowaną sieć połączeń z Bydgoszczą oraz pomiędzy sobą, a poszczególne trasy są obsługiwane zarówno przez PKS jak i prywatnych przewoźników. Część połączeń ma charakter sezonowy.

2.2.2. Układ telekomunikacyjny.

W ramach układu telekomunikacyjnego na terenie Powiatu wyróżnić należy dwa rodzaje sieci:

- przewodową (stacjonarna),
- komórkową.

W zakresie rozwoju komunikacji przewodowej sytuacja Powiatu i tworzących go gmin jest stosunkowo dobra i ulega systematycznej poprawie. Abonentów obsługują trzy firmy: **Telekomunikacja Polska S.A.**, **Netia S.A.** oraz **AWACOM**. Świadczą one usługi na terenie całego Powiatu. Aktualnie operatorzy intensywnie modernizują i rozbudowują swoją sieć we wsiach, przygotowując szeroką ofertę dla ich mieszkańców.

Na rynku lokalnym zaobserwowano także ogromny wzrost zapotrzebowania na usługi związane z dostępem do sieci internetowej. Odpowiedzią na ten stan rzeczy było stworzenie w tym zakresie, przez głównych operatorów telekomunikacyjnych, a także małe lokalne firmy, wielu ofert dla mieszkańców. Silnie narastająca konkurencja spowodowała wyraźny spadek cen usług internetowych, dzięki czemu stały się one dużo bardziej dostępne bezpośrednio w domach zainteresowanych. Pojawiły się ponadto lokalne komercyjne punkty dostępne (kawiarnie internetowe).

Równolegle bardzo intensywnie rozwija się sieć telefonii komórkowej. Na terenie Powiatu działają wszyscy ogólnopolscy operatorzy, budowane są także stacje przekąźnikowe zapewniające pokrycie w/w siecią całego terenu Powiatu.

2.2.3. Gazownictwo.

Sieć gazowa na terenie Powiatu funkcjonuje w gminach Solec Kujawski i Sicienko, natomiast dynamicznie się rozwija na terenie gmin Osielsko i Białe Błota. Stawia to Powiat – w porównaniu do regionu – w rzędzie obszarów o średnim stopniu zgazyfikowania.

2.2.4. Ogrzewnictwo.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że najlepszym rozwiązaniem zabezpieczenia potrzeb ciepłych dla miast jest system ciepłowniczy zasilany z ciepłowni.

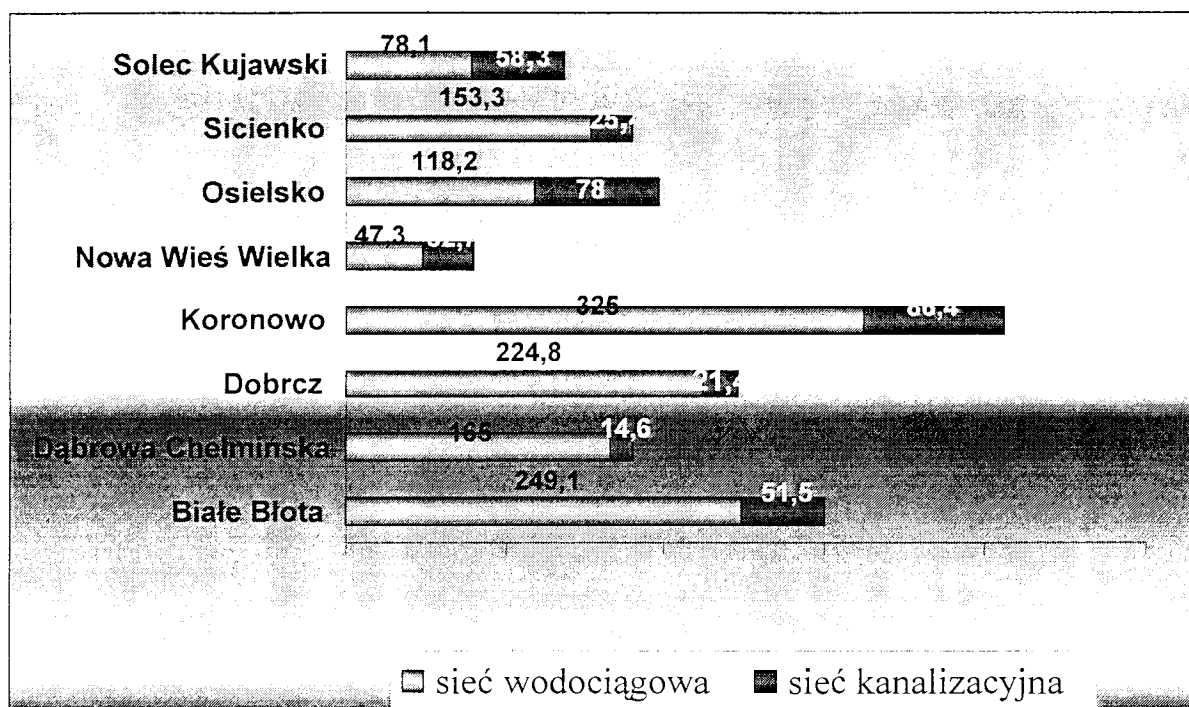
W przypadku obszarów miasta uzbrojonych w sieć gazową o zabudowie jednorodzinnej uzasadnione jest wykorzystanie gazu do celów grzewczych. Zbiornice kotłowni lub ciepłowni są zlokalizowane jedynie w większych miejscowościach. Sytuacja ta powoduje zagrożenia środowiskowe związane z tzw. niską emisją, z uwagi na stosowanie nieekologicznych paliw i odpadów do opalania pieców grzewczych. Najpowszechniejszym nadal sposobem ogrzewania mieszkań są kotłownie węglowe, węglowo-miałowe.

2.2.5. Zaopatrzenie w wodę, odprowadzenie i oczyszczenie ścieków.

Stopień rozbudowania systemów wodociągowych stawia Powiat Bydgoski w rzędzie najbardziej rozwiniętych w regionie. Nie oznacza to jednak zaspokojenia potrzeb w 100%.

Szczegółowe zestawienie sytuacji wodno – kanalizacyjnej na terenie powiatu przedstawiono poniżej.

Pokrycie powierzchni gmin siecią wodociągową i kanalizacyjną w km

Poniżej zamieszczono tabelę, która szczegółowo obrazuje stopień zwodociągowania oraz skanalizowania powiatu bydgoskiego w podziale na gminy wraz z zużyciem wody w gospodarstwach domowych.

Lp.	Gmina	Sieć rozdzielcza w km		Przyłącza do budynków mieszkalnych		Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych		Ścieki odprowadzone w dm ³
		wodociągowa	kanalizacyjna	wodociągowe	kanalizacyjne	w dm ³	na 1 mieszk. w m ³	
1	Koronowo	325,0	86,4	3 563	1 418	896,9	38,6	580,1
2	Solec Kujawski	78,1	58,3	1 688	1 399	601,2	37,4	818,0
3	Białe Błota	249,1	51,5	4 748	1 583	627,7	44,8	163,2
4	Dąbrowa Chełmińska	165,0	14,6	1 381	107	218,7	30,5	30,0
5	Dobrcz	224,8	21,4	1 809	255	352,2	38,2	27,5
6	Nowa Wieś Wielka	47,3	32,7	1 300	1 340	151,0	18,5	157,8
7	Osielsko	118,2	78,0	2 791	872	348,4	39,1	138,4
8	Sicienko	153,3	25,4	1 109	269	279,0	31,0	118,0

2.3. Gospodarka.

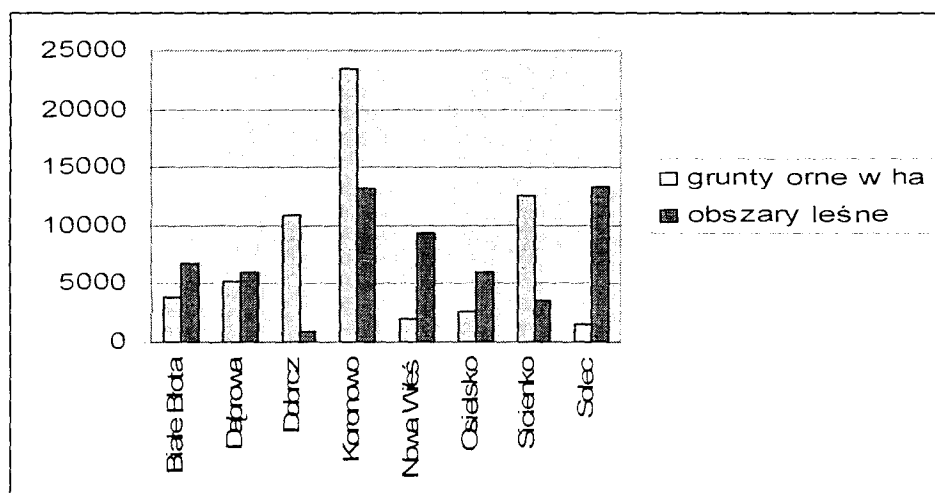
2.3.1. Bogactwa naturalne i ich wykorzystanie.

Na terenie Powiatu nie występują znaczące zasoby kopalin. Eksploatuje się lub są udokumentowane zasoby jedynie takich bogactw jak kruszywo naturalne, surowce ilaste, źródła wód podziemnych, glina, torf. Z wyjątkiem wód podziemnych przeważnie ich eksploatacja jest ograniczona.

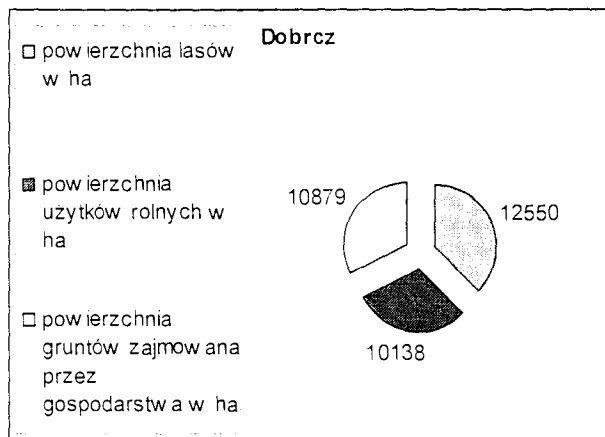
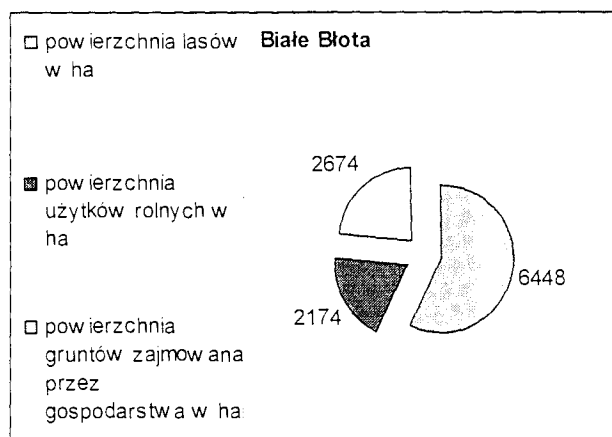
2.3.2. Użytkowanie przestrzeni.

Na terenie Powiatu ponad 80% terenu jest wykorzystywane jako rolne lub leśne. Decyduje to o niskim stopniu zurbanizowania tworzących go gmin i ich zdecydowanie wiejskim charakterze.

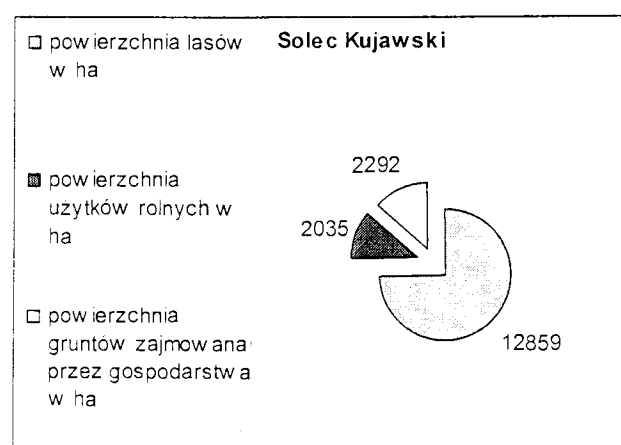
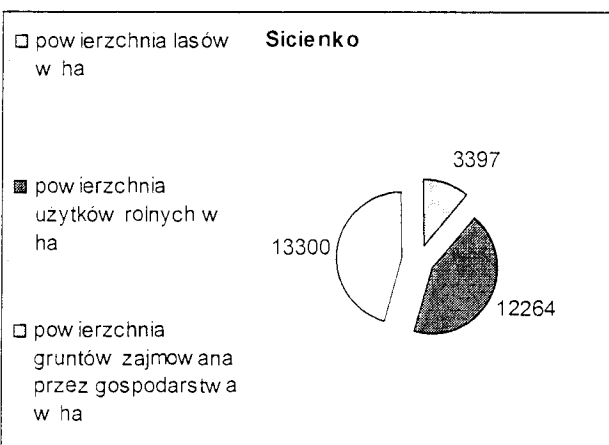
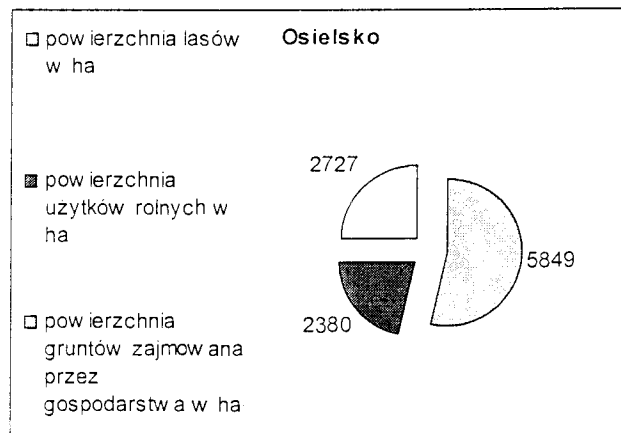
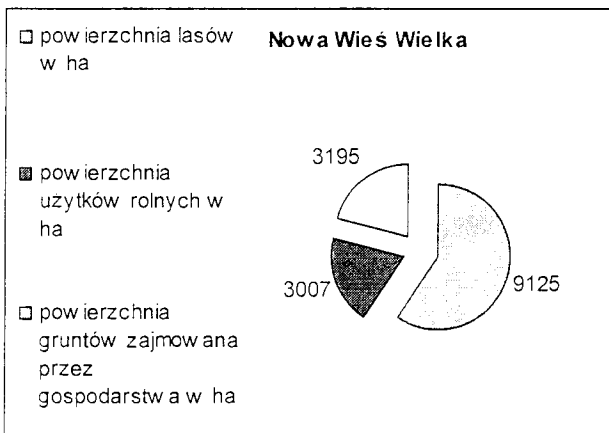
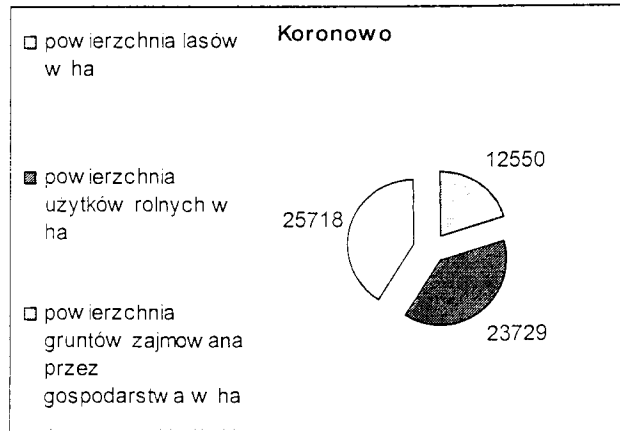
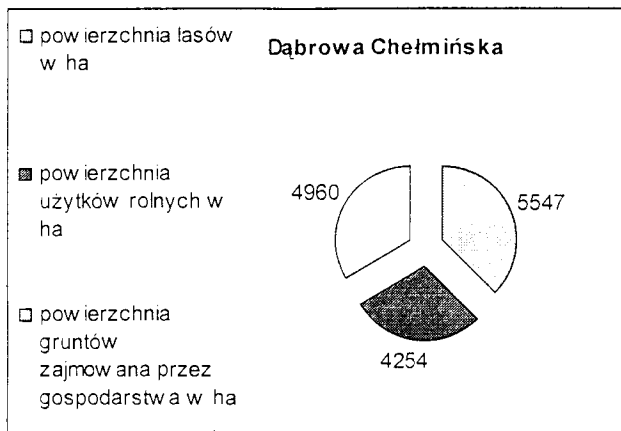
➤ struktura użytkowanej przestrzeni

Porównanie sposobu wykorzystania przestrzeni przez gminy

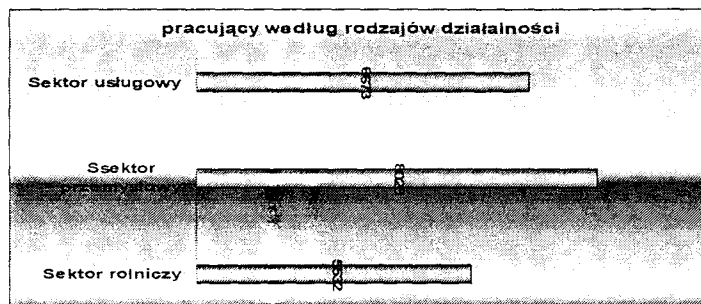

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego
do 2015 roku

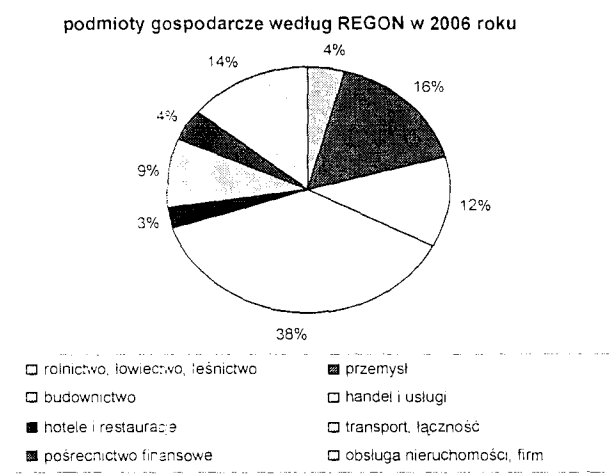

2.3.3. Rynek pracy, struktura zatrudnienia.

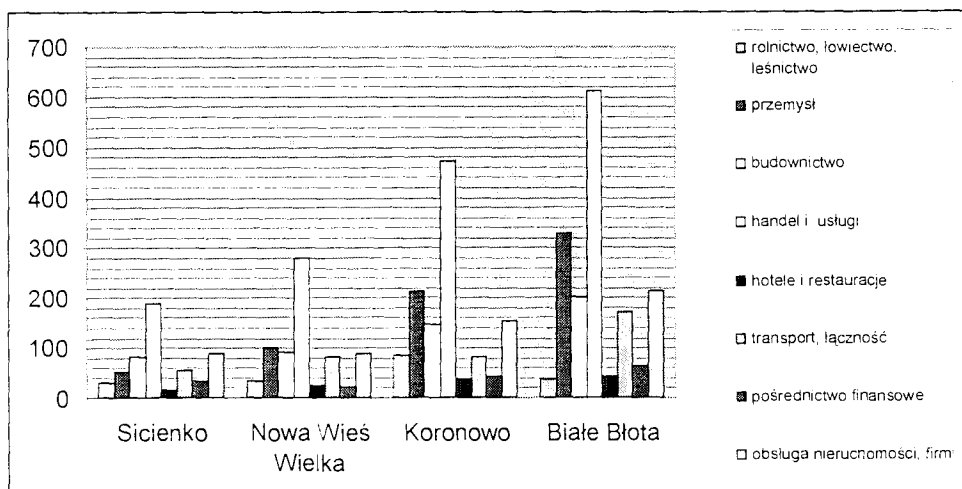
Stopień zróżnicowania rynku pracy w odniesieniu do poszczególnych gmin jest znaczny. Dominuje zatrudnienie w rolnictwie, usługach, a w niektórych gminach – w przemyśle. Na poniższym diagramie przedstawiono strukturę pracujących według rodzajów działalności:

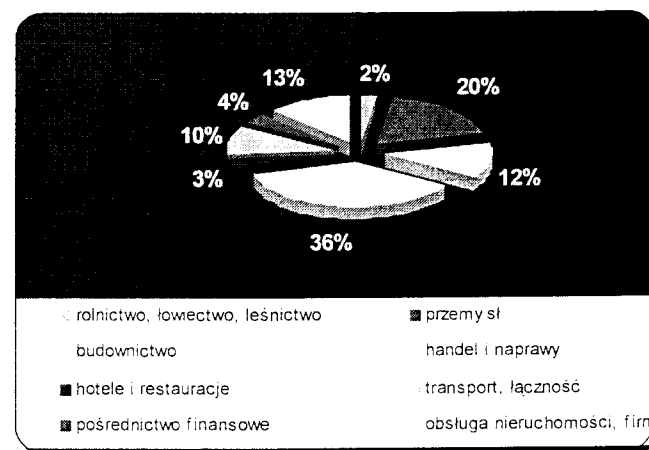
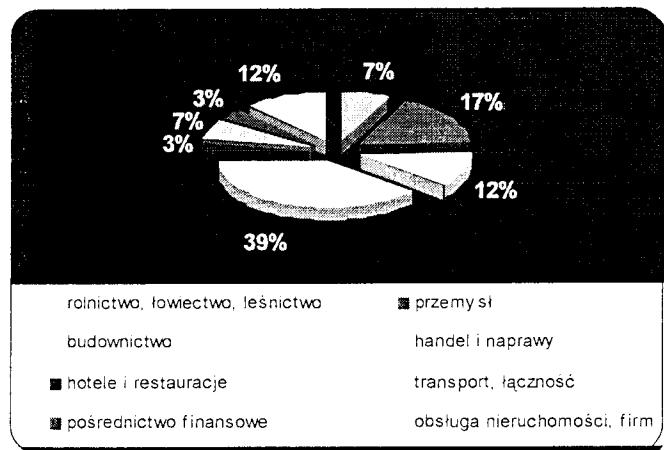
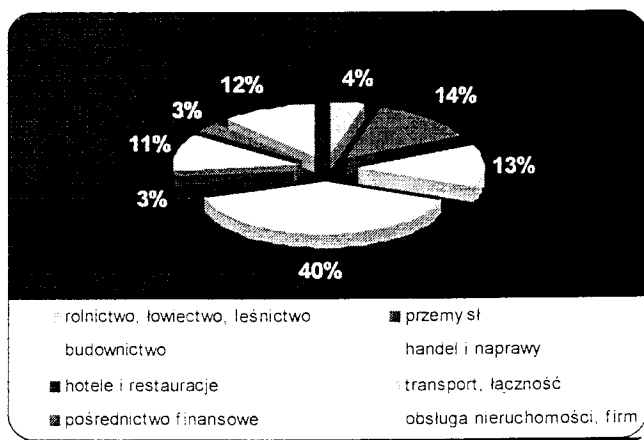
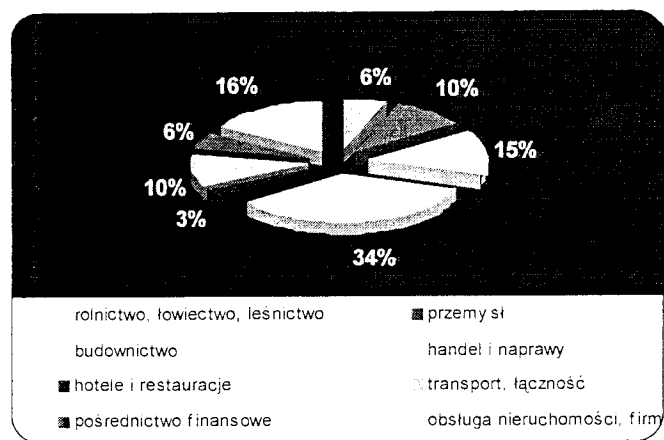

Na terenie powiatu bydgoskiego funkcjonuje ogółem 8 518 podmiotów gospodarczych. Dominują tutaj podmioty związane z działalnością handlową i usługową oraz przemysł i rolnictwo, co przedstawiono na poniższym diagramie.

Strukturę branżową podmiotów dla czterech wybranych gmin przedstawiono na poniższych diagramach.

2.3.4. Rolnictwo i leśnictwo.

Rolnictwo

Rolnictwo powiatu bydgoskiego dysponuje powierzchnią ogółem 58.869 ha użytków rolnych, co stanowi zaledwie 42,2% ogólnej powierzchni powiatu. Z ogólnej powierzchni użytków rolnych grunty orne stanowią 50 685 ha (86%), sady 1 500 ha (3%), łąki 5 613 ha (9%) i pastwiska 1 634 ha (3%). Nieznaczny tylko areal stanowi powierzchnia odlogów i ugorów. Gospodarstwa indywidualne gospodarują na powierzchni 50 080 ha tj. 85% powierzchni użytków rolnych, natomiast gospodarstwa pozostałe gospodarują na powierzchni 8789 ha tj. 15% użytków rolnych. Są to gospodarstwa należące do osób prawnych takich jak: Gospodarstwa Fundacji Hrabiny Potulickiej – Ziemiopłody w Wojnowie, Teresinie, Strzelewie, Zakład Produkcji Rolnej Nowy Dwór, gospodarstwa Agencji Nieruchomości Rolnej.

Na terenie powiatu bydgoskiego jest 4.000 gospodarstw indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha. Średnia wielkość gospodarstwa indywidualnego wynosi 12,6 ha UR (kraj 8,44 ha) co stawia nasz powiat na wysokiej pozycji w województwie i kraju pod tym względem. Średnia ogólna powierzchnia gospodarstwa rolnego w powiecie wynosi 15,0 ha i jest równa średniej województwa, natomiast średnia krajowa to 9,69 ha. Podkreślić należy fakt, że ponad połowa osób prowadzących gospodarstwa rolne posiada wykształcenia

zasadnicze, średnie lub wyższe-rolnicze. Znaczna część bo ponad 15% gospodarstw rolnych prowadzi oprócz rolniczej, pozarolniczą działalność gospodarczą.

Pośród ponad 4000 gospodarstw indywidualnych w powiecie ponad 500 produkuje wyłącznie na własne potrzeby, 1500 głównie na potrzeby własne, a ponad 2000 głównie na rynek. Świadczy to o wysokiej produktywności naszego rolnictwa w stosunku do innych powiatów. W podregionie bydgoskim pod względem towarowości na 1 ha powiat bydgoski zajmuje 3 miejsce, za powiatem Inowrocławskim i Żnińskim.

Ponad 40% gleb w naszym powiecie należy do kategorii gleb średnich i lekkich. Wskaźnik ten jest zbliżony do wskaźnika wojewódzkiego i jest wyższy od krajowego. Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WRPP) charakteryzujący jakość gleb, warunki klimatyczne i wodne wynosi 68 i jest niższy od wskaźnika wojewódzkiego (69,7) i wyższy od krajowego (66,6). O lepszym WRPP decyduje głównie jakość gleb, gdyż warunki agroklimatyczne powiatu bydgoskiego są gorsze niż średnie w kraju.

W strukturze zasiewów dominującą rolę odgrywają nadal zboża, których udział przekracza 70%. Systematycznie w strukturze zasiewów spada udział ziemniaków i ostatnio buraków cukrowych, co związane jest z limitowaniem produkcji cukru. Aktualnie udział w produkcji buraków cukrowych w strukturze zasiewów nie przekracza 1,5%, natomiast w skali województwa stanowi 4%. Z roślin przemysłowych w naszym powiecie zauważa się wzrost uprawy rzepaku. Areal uprawy tej rośliny przekracza 4000 ha i stanowi blisko 8% zasiewów w województwie. Coraz większa jego część jak również innych gatunków roślin uprawnych przeznaczana jest na cele energetyczne. Plany osiągane w produkcji rolniczej powiatu bydgoskiego są w wielu przypadkach wyższe niż średnio w województwie i kraju co stawia powiat w gronie regionów dysponujących nadwyżkami produkcyjnymi.

Potencjał produkcji zwierzęcej powiatu charakteryzuje się stosunkowo wysoką intensywnością oraz silnym zapleczem hodowlanym. Chociaż obsada pogłowia bydła na 100 ha wynosi zaledwie 26 szt. (kraj 33 szt.) to obsada trzody chlewnej na 100 ha wynosi 208 szt. i jest równa średniej województwa ale prawie dwukrotnie wyższa niż średnia krajowa (110 szt. / 100 ha UR). Produkcja zwierzęca zlokalizowana jest głównie w sektorze indywidualnym zwłaszcza w zakresie trzody chlewnej (92%). Należy podkreślić, że w gospodarce indywidualnej widoczne są procesy koncentracji produkcji drobiarstwa i trzody chlewnej. Znacznie wolniej proces koncentracji przebiega w dziale hodowli bydła co jest wynikiem kwotowania produkcji mleka.

Wysoka intensywność produkcji zwierzęcej w naszym powiecie nie idzie w parze z rozwojem zaplecza przetwórstwa mlecznego, a zwłaszcza mięsnego. Brak jest na terenie naszego powiatu lokalnych masarni i przetwórni.

Na wsi powiatu bydgoskiego żyje ogółem 70% mieszkańców, a tylko 30% w miastach (Koronowo, Solec Kujawski – razem 27 000 osób).

Środowisko rolnicze posiada różnorodną sieć organizacji o różnych tradycjach i zróżnicowanej skali oddziaływania. Najpowszechniejszą organizacją samorządową rolników indywidualnych jest Powiatowa Rada Izby Rolniczej. Aktywnie działają związki zawodowe rolników oraz kółka rolnicze i koła gospodyń wiejskich, a dzierżawcy Agencja Nieruchomości Rolnych zrzeszeni są w związku Pracodawców, Dzierżawców i Właścicieli Rolnych. Oprócz związków i zrzeszeń branżowych działających na rzecz producentów, powstają nowe organizacje mające na celu wzmocnienie pozycji rolników na rynku surowców rolnych – grupy producenckie. Na koniec 2007 r. formalne wymogi działania spełniły na terenie naszego powiatu 4 grupy producenckie (zostały zarejestrowane). Wśród produktów dla których zostały powołane są: rośliny ozdobne, trzoda chlewna oraz zboże i rzepak.

Bardzo wolno powstają gospodarstwa zajmujące się produkcją rolną metodami ekologicznymi oraz prowadzące działalność agroturystyczną. Aktualnie w Ekolandzie

zrzeszonych jest 20 gospodarstw z terenu powiatu bydgoskiego, a działalność agroturystyczna prowadzą 24 gospodarstwa.

Leśnictwo

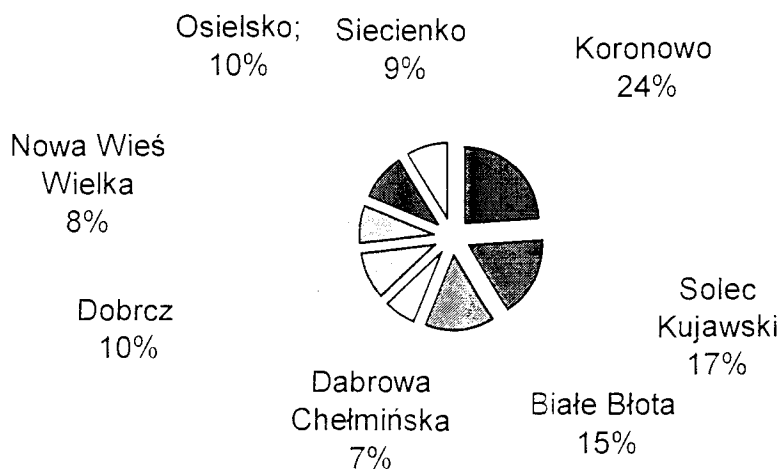
Ogólny areal lasów i gruntów leśnych w powiecie bydgoskim wynosi 57 937 ha w tym 2 700 ha to lasy będące własnością osób prywatnych nad którymi nadzór sprawuje Starosta. Wskaźnik lesistości dla powiatu jest wysoki i wynosi ponad 40% przy średniej krajowej 29%. Ekologiczne i ekonomiczne przesłanki w pełni uzasadniają potrzebę poprawy lesistości poprzez zagospodarowanie gruntów marginalnych. Są to najczęściej obszary o wyraźnie występujących procesach erozji z tendencją ich stopowienia.

Zważyć należy, że poprawa stanu środowiska, racjonalizacja struktury użytkowania ziemi, a także tworzenie ładu w gospodarce przestrzennej między innymi poprzez zalesianie, to zadanie, które ma charakter ponadlokalnego celu publicznego. W realizacji tego zadania uczestniczą nie tylko wszystkie nadleśnictwa ale również gminy, starostwo oraz rolnicy indywidualni. Podkreślić należy również fakt, że dla większości gmin powiatu bydgoskiego poza walorami przyrodniczo-gospodarczymi, lasy stanowią bardzo istotny element atrakcji turystycznych oraz obiektów ekologicznych. Dotyczy to zwłaszcza gmin: Koronowo, Solec Kujawski, Dobrcz, Nowa Wieś Wielka. W ramach krajowej sieci ekologicznej (Ekonet-PL) przez obszar terytorialny lasów naszego powiatu przebiega korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym obejmującym rzekę Brdę i Zalew Koronowski, który łączy obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowym (obszar Borów Tucholskich) z korytarzem ekologicznym o znaczeniu międzynarodowym przebiegającym dnem Pradoliny Toruńsko- Eberswalskiej.

2.4. Ludność i osadnictwo.

2.4.1. Liczba ludności, dynamika zmian.

Na terenie Powiatu Bydgoskiego mieszka łącznie ok. 99 386 mieszkańców (stan w dniu 31.12.2007 r.). Na podstawie danych z 2006 r. ustalono, że najwięcej - bo ok. 24% - zamieszkuje w gminie Koronowo, a drugim skupiskiem jest Solec Kujawski – 17%. Pozostałe gminy grupują się od 7-10%. Szczegółowo zagadnienie to przedstawiono na diagramie:

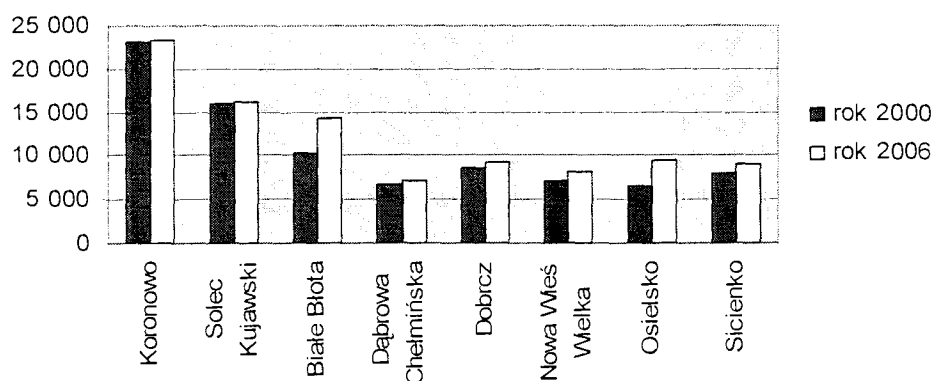

W 2001 roku liczba mieszkańców wynosiła 86 418 osób. Zaobserwować można stosunkowo szybkie tempo przyrostu liczby ludności na terenie całego powiatu.

Dynamikę zmian liczby ludności gmin i sumarycznie całego powiatu przedstawiono poniżej:

Wyszczególnienie	Ludność		
	Stan na 31.12.2000 r.	Stan na 31.12.2006 r.	Dynamika zmian rok 2000=100%
Województwo Kujawsko-Pomorskie	2 099 724	2 066 371	98,0
Powiat bydgoski	86 418	97 031	112,3
Gmina Koronowo	23 099	23 297	100,8
Gmina Solec Kujawski	15 924	16 137	101,3
Gmina Białe Błota	10 349	14 387	139,0
Gmina Dąbrowa Chełmińska	6 723	7 238	107,7
Gmina Dobrcz	8 635	9 271	107,4
Gmina Nowa Wieś Wielka	7 182	8 288	115,4
Gmina Osielesko	6 443	9 407	146,0
Gmina Sicienko	8 063	9 006	112,4

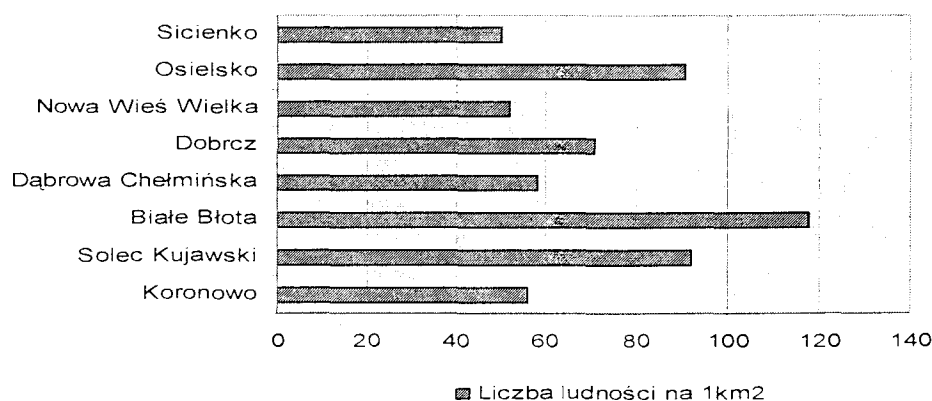
**Zmiana liczby ludności w gminach powiatu
bydgoskiego w latach 2000-2006**

Z informacji statystycznych wynika, że w latach 2000-2006 największy przyrost ludności nastąpił w Gminie Białe Błota, liczba ludności wzrosła tu w badanym okresie

o 4 038 tj. 39%, natomiast największą dynamiką zmian w tym zakresie charakteryzuje się gmina Osielsko, gdyż wzrost liczby ludności o 2 964 stanowi przyrost aż o 46%. W porównaniu z województwem kujawsko-pomorskim, gdzie w badanym okresie nastąpił spadek liczby ludności o 2%, powiat bydgoski wypada korzystnie, gdyż zanotowano tu wzrost liczby ludności o 12,3%.

**Liczba ludności w gminach powiatu bydgoskiego
w 2006 roku**

2.4.2. Ludność według grup wiekowych.

Wśród mieszkańców powiatu bydgoskiego dominuje ludność w wieku produkcyjnym ok. 64% populacji. W poszczególnych gminach sytuacja wygląda podobnie i ludność w wieku produkcyjnym stanowi od 63% do 65% populacji gminy.

Ludność na terenach gmin powiatu bydgoskiego w 2006 roku

Wyszczególnienie	Ludność		
	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
Powiat Bydgoski	22 952	62 548	11 531
Koronowo	5 241	15 058	2 998
Solec Kujawski	3 535	10 319	2 283
Białe Błota	3 559	9 426	1 402
Dąbrowa Chełmińska	1 851	4 545	842
Dobrcz	2 206	5 855	1 210
Nowa Wieś Wielka	2 053	5 389	846
Osielsko	2 313	6 152	942
Sicienko	2 194	5 804	1 008

2.5. Infrastruktura społeczna.

2.5.1. Oświata i wychowanie.

Na terenie Powiatu funkcjonuje sieć szkół stopnia podstawowego oraz gimnazjalnego (administrowane przez gminy) oraz ponadgimnazjalnego, administrowanego przez powiat.

W ośmiu gminach powiatu funkcjonuje 36 szkół podstawowych z liczbą 7655 uczniów. Najwięcej szkół publicznych prowadzi Gmina Koronowo (8), najmniej Solec Kujawski (2). Gminy są również organem prowadzącym dla 20 gimnazjów z liczbą 4317 uczniów.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne powiatu tworzy 5 zespołów szkół prowadzących 24 typy szkół wszystkich poziomów kształcenia. Są to wg. Systemu Informacji Oświatowej na dzień 30 września 2007 r.:

- Zespół Szkół Zawodowych w Koronowie prowadzący 6 typów szkół z liczbą 923 uczniów,
- Zespół Szkół Agro - Ekonomicznych w Karolewie prowadzący 4 typy szkół z liczbą 437 uczniów,
- Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych w Solcu Kujawskim prowadzący 7 typów szkół z liczbą 440 uczniów,
- Zespół Szkół Licealnych w Koronowie prowadzący 2 typy szkół z liczbą 300 uczniów,
- Zespół Szkół (Specjalnych) w Koronowie prowadzący 4 typy szkół z liczbą 105 uczniów.

Sieć szkół i placówek publicznych uzupełniają: Dom Dziecka w Trzemiętowie, Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Koronowie z Filią w Bydgoszczy i 2 licea niepubliczne w Solcu Kujawskim.

Ogółem do szkół ponadgimnazjalnych Powiatu uczęszcza 2336 uczniów w tym 1891 to uczniowie szkół młodzieżowych. Corocznie szkoły ponadgimnazjalne powiatu opuszcza ok. 500 absolwentów, w tym 100-120 to absolwenci liceów ogólnokształcących, ok. 130-150 kończy zasadnicze szkoły zawodowe, a ok. 250 to absolwenci techników i liceów profilowanych. Najwięcej uczniów kształci się w zawodach mechanik pojazdów samochodowych, technik mechanik, technik ekonomista i technik informatyk.

Ogółem szkoły ponadgimnazjalne powiatu kształcą absolwentów w 15 zawodach na poziomie średnim w ok. 25-30 klasach wielozawodowych na poziomie zasadniczym.

W szkołach wszystkich typów funkcjonujących na terenie powiatu zatrudnionych jest ok. 1400 nauczycieli, z tego 80% to nauczyciele mianowani i dyplomowani. Wszystkie gminy posiadają dobrze rozwiniętą sieć placówek kulturalnych, na którą składa się 8 gminnych domów kultury oraz 33 świetlice środowiskowe.

Najważniejszym od szeregu lat problemem jest rosnąca rozbieżność między subwencją oświatową a rzeczywistymi wydatkami szkół.

Najtrudniejsza pod tym względem sytuacja, występuje w Zespole Szkół Agro - Ekonomicznych w Karolewie. Jest to szkoła prowadząca głównie kierunki zawodowe – rolnicze, w których realizacja programu nauczania zwłaszcza w technikum rolniczym kosztuje blisko 100 % więcej niż w szkolnictwie ponadgimnazjalnym.

2.5.2. Kultura i sport.

Na terenie gmin tworzących Powiat Bydgoski działają liczne placówki kulturalne, w tym:

- 7 domów kultury,

- 23 świetlice,
- 21 bibliotek i filii bibliotecznych.

Organizują one różnorakie imprezy o charakterze lokalnym i regionalnym. Organizowane są także imprezy o charakterze ogólnopowiatowym, mające na celu integrację wszystkich gmin tworzących Powiat.

Pod względem dostępności dóbr kultury dla mieszkańców sytuacja w Powiecie nie jest najgorsza – w każdej z gmin funkcjonuje przynajmniej jedna placówka kultury i jedna biblioteka lub filia biblioteczna.

Obok placówek upowszechnienia kultury na terenie Powiatu funkcjonuje także cały szereg instytucji związanych ze sportem. Są to m.in.: kluby sportowe posiadające osobowość prawną (Solec Kujawski, Koronowo, Osielsko, Gościeradz), uczniowskie kluby sportowe funkcjonujące przy szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych (na dzień 31 grudnia 2007 r. w Wydziale Edukacji Kultury i Sportu są zarejestrowane 34 Uczniowskie Kluby Sportowe), kluby sportowe, zrzeszenia ludowe i zespoły sportowe.

Stale zwiększające się „zasoby” infrastruktury sportowej niosą ze sobą poprawę stanu kultury fizycznej mieszkańców. Wiele klubów sportowych odnosi znaczne sukcesy na szczeblu wojewódzkim i krajowym.

2.5.3. Ochrona zdrowia.

Reforma służby zdrowia spowodowała zasadnicze zmiany w sposobie sprawowania opieki medycznej nad mieszkańcami Powiatu. Sytuacja jest najlepsza w Solcu Kujawskim i Koronowie. Szczegółowy spis placówek ochrony zdrowia – znajdujących się w poszczególnych gminach – podano poniżej.

JEDNOSTKI PODZIAŁU TERYTORIALNEGO	Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej		Praktyki lekarskie		Porady lekarskie ogólnodostępne *		Liczba ludności na 1 zakład opieki zdrowotnej	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
POWIAT BYDGOSKI	20	22	10	10	376 867	380 170	4 742	4 410
GMINY MIEJSKO-WIEJSKIE								
Koronowo	6	6	2	2	104 011	106 839	3 867	3 883
Solec Kujawski	2	2	1	2	68 798	74 728	8 019	8 068
GMINY WIEJSKIE								
Białe Błota	2	1	2	3	48 017	42 527	6 837	14 387
Dąbrowa Chełmińska	3	3	1	1	28 512	28 543	2 373	2 413
Dobrcz	3	3	-	-	39 228	37 627	3 054	3 090
Nowa Wieś Wielka	2	2	-	-	32 167	31 267	4 032	4 144
Osielsko	2	2	1	2	27 579	29 079	4 317	4 703
Sicienko	0	3	3	0	28 555	29 560	8 945	3 002

* W ciągu roku; łącznie z poradami opłacanymi przez pacjentów (środki niepubliczne)

2.5.4. Mieszkalnictwo.

Sytuacja mieszkaniowa ludności Powiatu jest dość zróżnicowana, zarówno co do wielkości jak i stanu własności zasobów mieszkaniowych.

Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 mieszkańca wynosi 23,5 m². Szczegółową sytuację w tym zakresie przedstawiono w tabeli.

JEDNOSTKI PODZIAŁU TERYTORYALNEGO	Zasoby mieszkaniowe ^a							
	mieszkania				izby		powierzchnia użytkowa w m ²	
	ogółem		w tym stanowiące własność gminy ^b					
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
POWIAT BYDGOSKI	27784	28414	1960	1968	111394	114647	2268359	2348778
GMINY MIEJSKO-WIEJSKIE								
Koronowo	6825	6860	773	773	25937	26126	499246	503875
Solec Kujawski	5250	5272	826	826	18775	18894	332747	335999
GMINY WIEJSKIE								
Białe Błota	3805	3950	54	62	17310	18095	380338	401123
Dąbrowa Chełmińska	2045	2072	58	58	7914	8068	159164	162781
Dobrcz	2516	2533	113	113	10314	10412	205930	208658
Nowa Wieś Wielka	2373	2399	19	19	9842	9990	210448	214486
Osielsko	2442	2769	47	47	11693	13280	285818	322353
Sicienko	2528	2559	70	70	9609	9782	194668	199503

^a Na podstawie bilansów; mieszkania zamieszkałe obejmują mieszkania stałe i czasowo zamieszkałe.

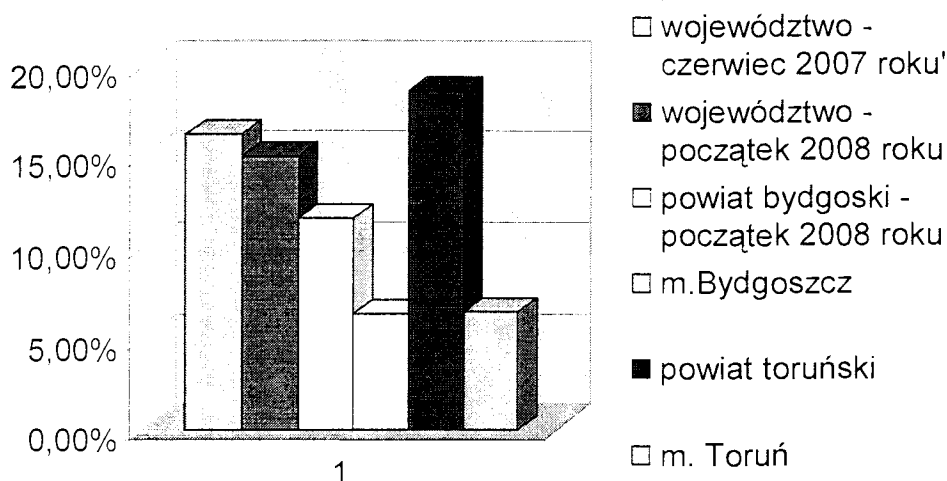
^b W budynkach stanowiących własność lub współwłasność.

2.5.5. Pomoc społeczna i bezrobocie.

Z uwagi na poprawiającą się sytuację gospodarczą liczba bezrobotnych w Powiecie sukcesywnie spada, wciąż jednak w liczbach bezwzględnych ilość bezrobotnych jest znacząca.

JEDNOSTKI PODZIAŁU TERYTORIALNEGO	Bezrobotni zarejestrowani			
	ogółem		w tym kobiety	
	2005	2006	2005	2006
WOJEWÓDZTWO	188 021	160 061	103 872	93 729
POWIAT BYDGOSKI	6 614	5 386	3 768	3 268
GMINY MIEJSKO-WIEJSKIE				
Koronowo	2 431	2 033	1 395	1 235
Solec Kujawski	970	659	618	443
GMINY WIEJSKIE				
Białe Błota	738	595	401	361
Dąbrowa Chełmińska	527	496	283	271
Dobrcz	557	501	321	315
Nowa Wieś Wielka	450	376	235	218
Osielsko	403	329	227	201
Sicienko	538	397	288	224

**Bezrobocie w województwie kujawsko -
pomorskim stan na 2008 rok**

Gmina	Liczba osób bezrobotnych na dzień 31.12.2006.	Liczba osób bezrobotnych na dzień 31.12.2007.	Dynamika zmian
Białe Błota	595	409	- 186
Dąbrowa Chełm.	496	266	- 230
Dobrcz	501	327	- 174
Koronowo	2 033	1549	- 484
Nowa Wieś Wlk.	376	242	- 134
Osielsko	329	208	- 121
Sicienko	397	262	- 135
Solec Kujawski	659	490	- 169
Powiat Bydgoski	5 386	3753	-1633
Bydgoszcz	13 717	10318	3399

Powiat Bydgoski jest również organem prowadzącym dla dwóch Domów Pomocy Społecznej i Domu Dziecka. Wymienione jednostki organizacyjne pomimo licznych starań i dużych nakładów finansowych ze strony powiatu nadal odbiegają od standardów DPS w Bożenkovie przeznaczony jest dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, zamieszkuje go 73-ciu mężczyzn. DPS w Koronowie (dwutypowy) przeznaczony jest dla 114 osób somatycznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie z czego 40-tu mieszkańców to somatycznie chorzy, a 82-niepełnosprawnych intelektualnie.

Powiat Bydgoski posiada również jedną placówkę opiekuńczo - wychowawczą - Dom Dziecka w Trzemiętowie – wielofunkcyjną przeznaczoną dla 40 dzieci. Na koniec 2007 r. placówka sprawowała opiekę nad 53 wychowankami.

2.6. Sfera zarządzania.

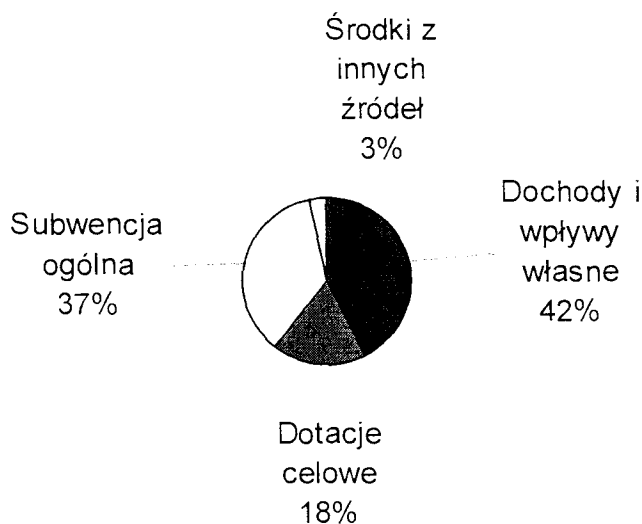
2.6.1. Budżet powiatu.

Budżet powiatu w 2006 roku kształtował się następująco:

- dochody – 39 910 900 PLN,
- wydatki – 40 509 900 PLN,
- dochody budżetu na 1 mieszkańca – 411,32 PLN.

W strukturze dochodów budżetu powiatu dominują dochody i wpływy własne, subwencja ogólna oraz dotacje celowe, które tworzą 97% ogółu dochodów. W porównaniu z 2000 rokiem można stwierdzić, że nastąpił wzrost dochodów budżetu powiatu bydgoskiego o około 76%, natomiast wydatki wzrosły o około 78%.

Budżet powiatu - struktura dochodów w 2006 roku

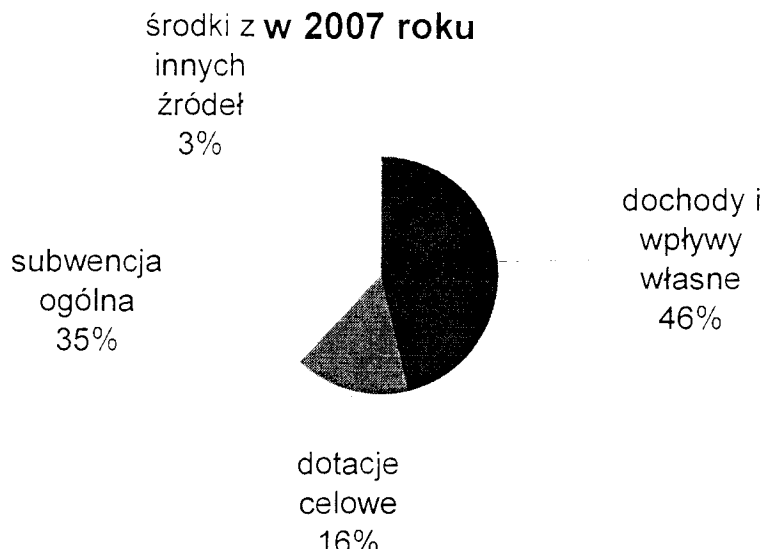
Budżet powiatu w 2007 roku kształtował się następująco:

- dochody – 39 310 189 PLN,
- wydatki – 36 522 063 PLN,
- dochody budżetu na 1 mieszkańca – 401,23 PLN.

W strukturze dochodów budżetu powiatu w 2007 roku, podobnie jak w roku 2006, dominują dochody i wpływy własne, subwencja ogólna oraz dotacje celowe, które tworzą 97% ogółu dochodów. W porównaniu z 2006 rokiem można stwierdzić, że nastąpił spadek

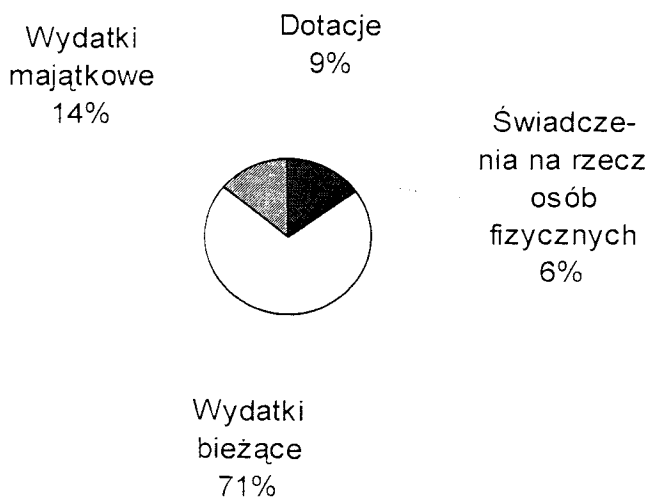
dochodów budżetu powiatu bydgoskiego o około 1,5%, a wydatki obniżyły się o około 9,8%.

Budżet powiatu - struktura dochodów

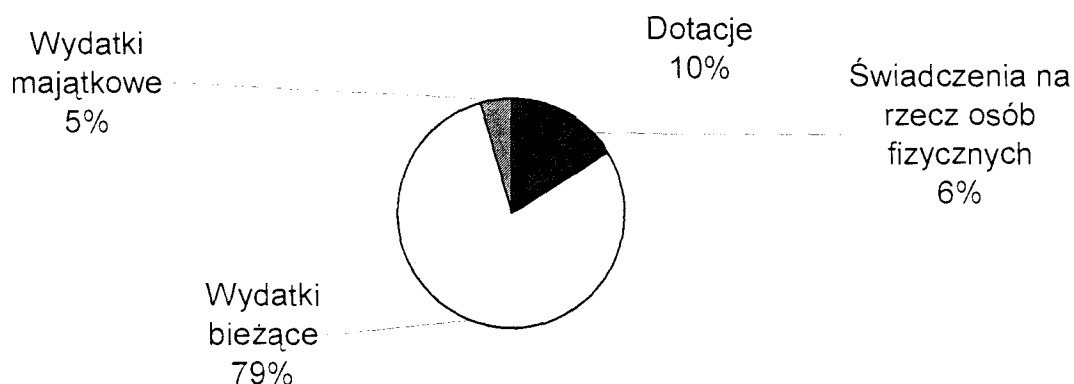

W wydatkach budżetu dominują wydatki bieżące, które stanowiły w 2006 roku 71%, a w 2007 roku 79% ogółu. Zauważalną pozycją w strukturze wydatków, są wydatki majątkowe, które w 2006 roku kształtowały się na poziomie 14% ogółu wydatków, natomiast w 2007 roku obniżyły się do poziomu 5% ogółu.

Budżet powiatu - struktura wydatków według rodzajów w 2006 roku

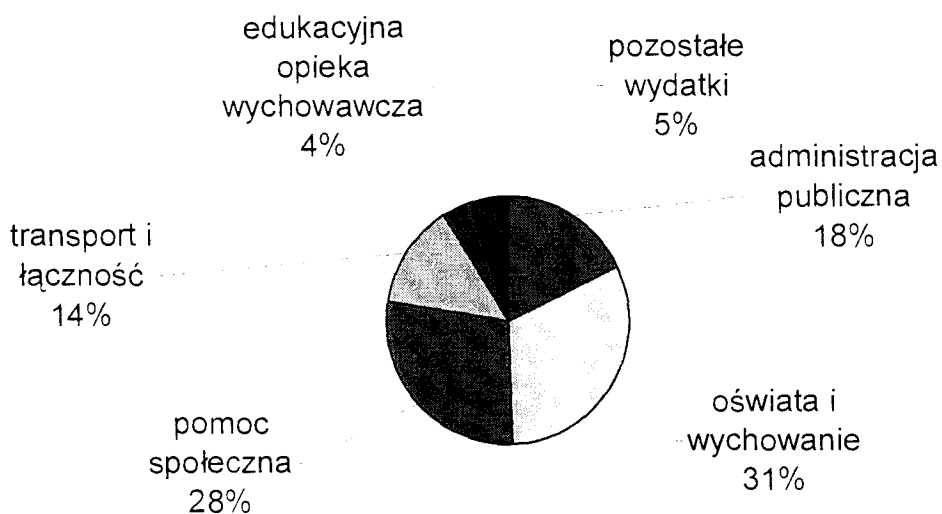

Budżet powiatu - struktura wydatków według rodzajów w 2007 roku

Struktura wydatków budżetu według działów pokazuje, że dominują tu trzy elementy: pomoc społeczna, administracja publiczna oraz oświata i wychowanie. Wystąpiły także znaczące wydatki na zadania związane z transportem i łącznością oraz edukacyjną opieką wychowawczą. Struktura ta wynika z ustawowo określonych zadań powiatu i każdego roku ulega niewielkim zmianom.

Budżet powiatu - struktura wydatków według działów w 2007 roku

2.6.2. Budżety gmin.

Zasady tworzenia budżetów gmin uzależnione są zarówno od realizowanych przez gminy zadań, jak i od wielkości oraz położenia gminy. W budżetach gmin najważniejszymi pozycjami są:

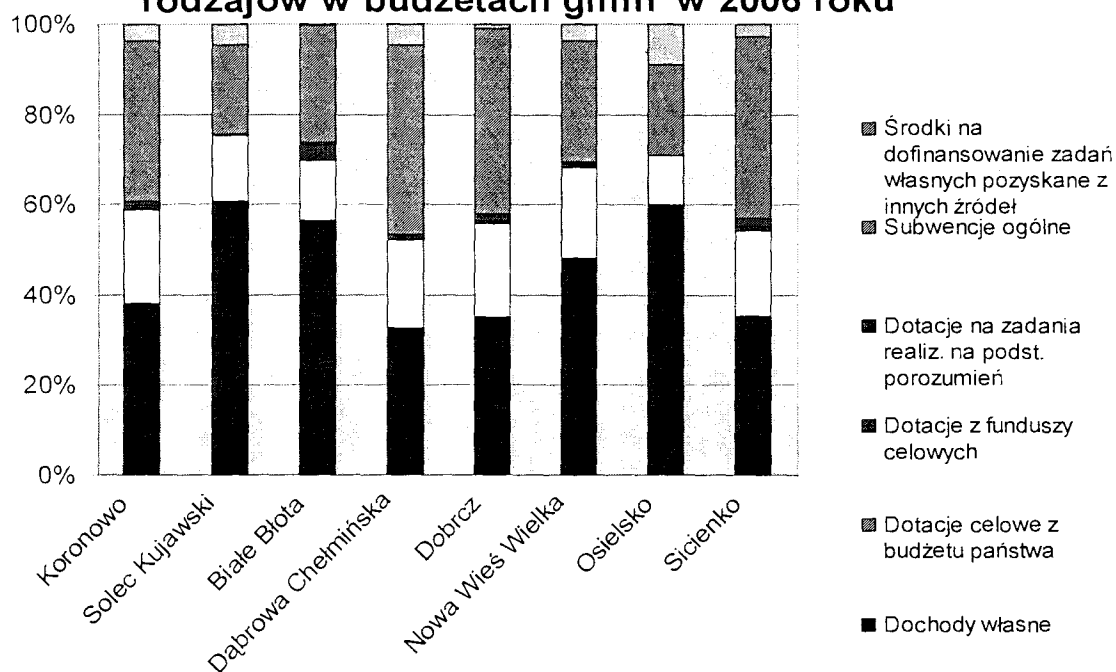
- podatki i opłaty lokalne,
- udziały w podatkach,
- subwencje,
- dotacje celowe.

W odróżnieniu od budżetu powiatu, struktura budżetów gmin jest bardziej zróżnicowana. Dochodami jednostek samorządu terytorialnego są środki publiczne pobierane przez te jednostki od osób fizycznych, osób prawnych i jednostek nie posiadających osobowości prawnej, a także środki otrzymywane z budżetu państwa w formie subwencji i dotacji na realizację określonych zadań.

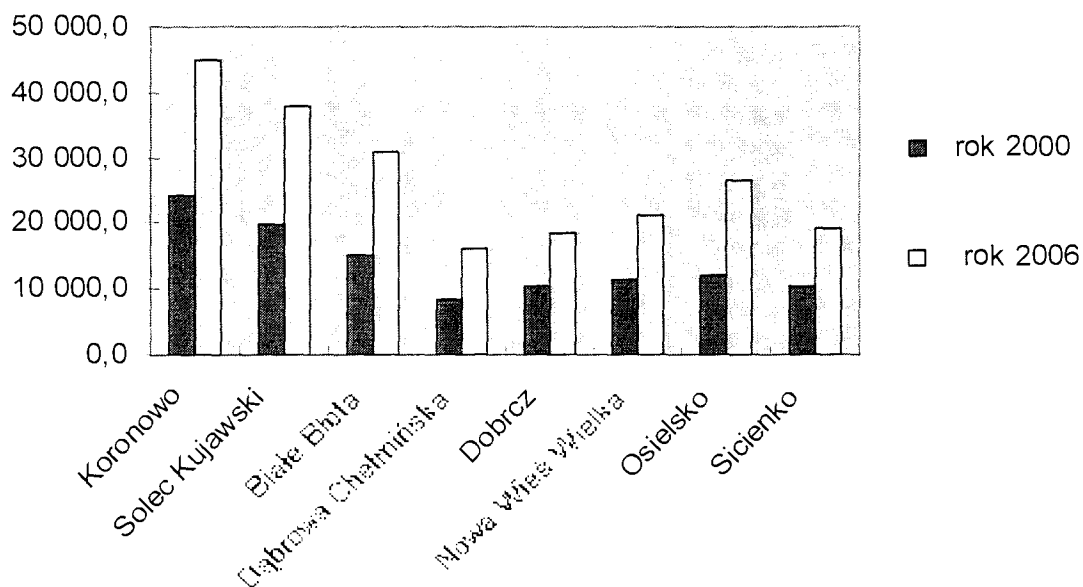
Dochody budżetów gmin według rodzajów w 2006 roku w tys. zł.

Gmina	Dochody własne	Dotacje celowe z budżetu państwa	Dotacje z funduszy celowych	Dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień	Subwencje ogólne	Środki na dofinansowanie zadań własnych pozyskane z innych źródeł
Koronowo	16 971,5	9 401,9	416,7	319,0	15 917,7	1 710,9
Solec Kujawski	23 071,8	5 572,9	10,0	115,5	7 550,5	1 710,9
Białe Błota	17 510,3	4 190,7	1 040,7	231,7	7 986,8	54,2
Dąbrowa Chełmińska	5 265,3	3 190,6	0,0	198,3	6 837,1	730,7
Dobrcz	6 418,8	3 857,1	98,0	281,5	7 519,7	188,6
Nowa Wieś Wielka	10 209,0	4 344,3	171,9	73,6	5 689,2	777,5
Osielsko	15 985,3	2 883,3	25,9	33,7	5 269,0	2 356,7
Sicienko	6 715,0	3 636,4	139,7	397,9	7 596,9	554,8

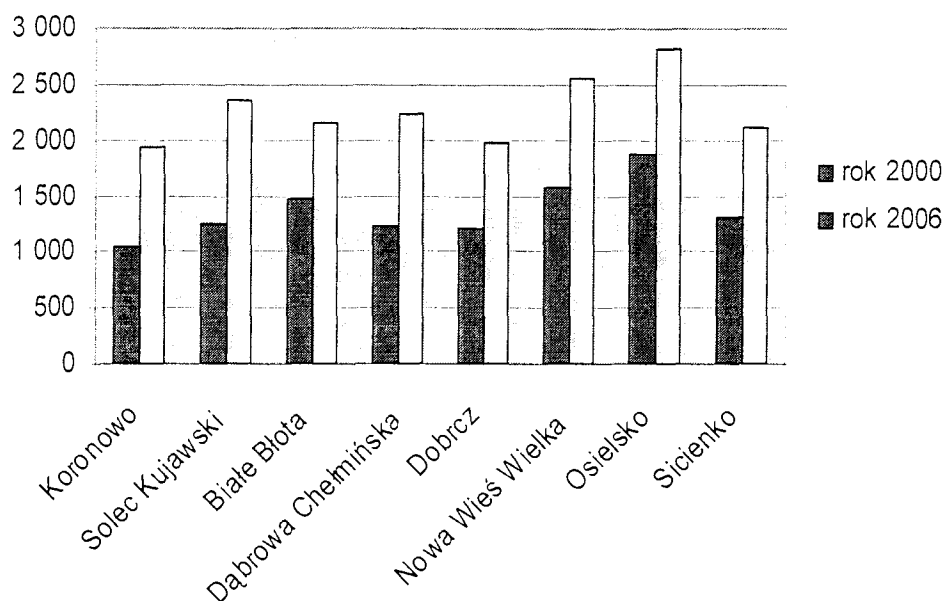
Procentowy udział dochodów gmin według rodzajów w budżetach gmin w 2006 roku

Dochody budżetów gmin ogółem w latach 2000-2006 w tys. zł.

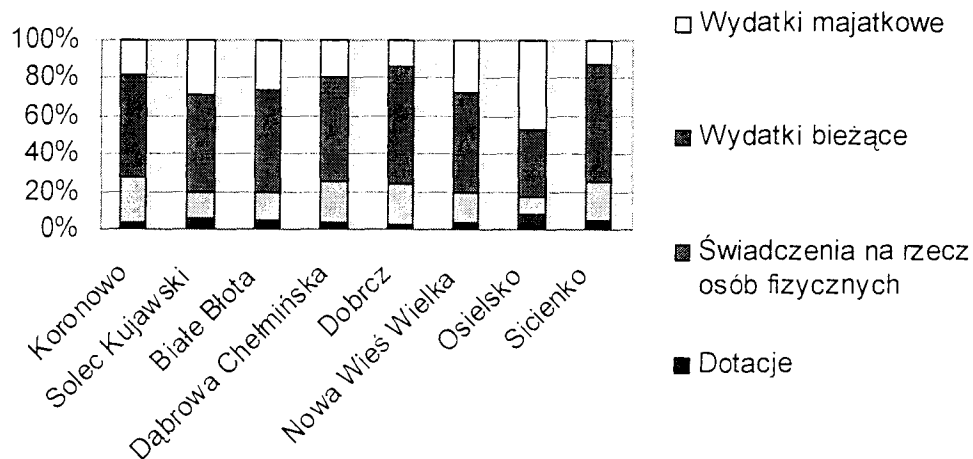
Dochody budżetów gmin na jednego mieszkańca w latach 2000-2006 w zł.

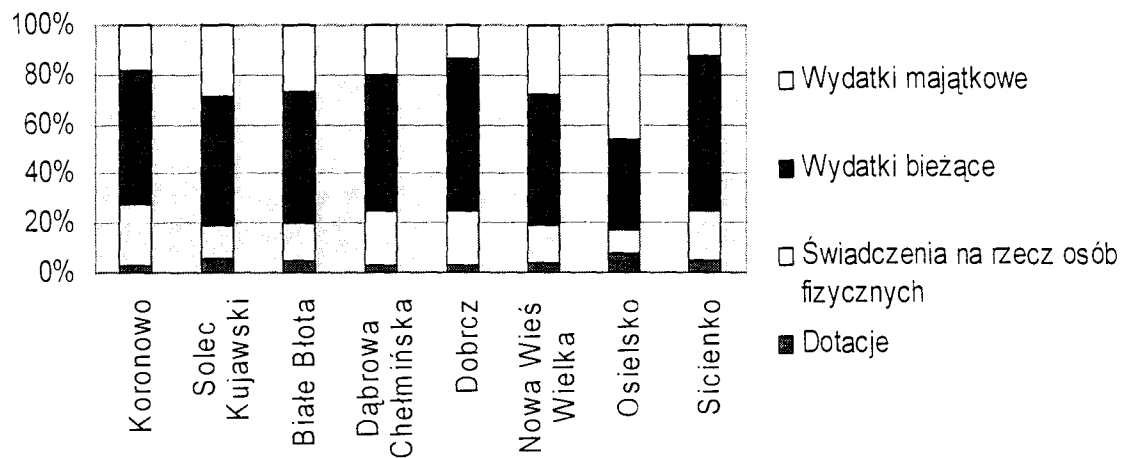
Informacje na temat sytuacji finansowej poszczególnych gmin, najczytelniej przedstawia powyższy wykres. Po przeliczeniu dochodów budżetu na jednego mieszkańca gminy, otrzymujemy informację o tym, że w najlepszej sytuacji finansowej znajduje się od 2000 roku gmina Osielsko, a najslabiej rysuje się sytuacja gminy Koronowo.

Dla pełniejszego obrazu sytuacji finansowej gmin, dochody budżetu dla poszczególnych gmin przedstawione zostały jako procentowy udział poszczególnych dochodów w ich całości, co przedstawia poniższy wykres.

Procentowy udział wydatków z budżetów gmin w 2006 roku

**Procentowy udział wydatków z budżetu gmin w przeliczeniu na 1
mieszkańca w 2006 roku**

III. STRATEGICZNY KIERUNEK ROZWOJU POWIATU.

1. Krótka charakterystyka powiatu i jego misji.

Powiat bydgoski – leży w granicach województwa kujawsko-pomorskiego i obejmuje osiem gmin leżących dookoła wielkiej aglomeracji – Bydgoszczy. Powiat nie posiada swojego naturalnego centrum – z uwagi na swoje położenie taką rolę pełni miasto Bydgoszcz. W skład powiatu wchodzi następujące gminy: Białe Błota, Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Koronowo, Nowa Wieś Wielka, Osielsko, Sicienko i Solec Kujawski. Powierzchnia powiatu wynosi – 1 396 km², ludność – 97 031 mieszkańców. Około 42% powierzchni powiatu zajmują grunty leśne. Ponadto na jego obszarze odnaleźć można cały szereg cennych przyrodniczo obszarów – w tym rezerваты przyrodnicze, Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Wisły i Zalew Koronowski. Znaczna jest także ilość zabytków kultury materialnej, w tym liczne zachowane dwory, pałace, ruiny zamków, obiekty sakralne i inne. Znaczna część ludności - ok. 28% - mieszka w dwóch miastach wchodzących w skład powiatu – Koronowie i Solcu Kujawskim. Na terenie powiatu działa znaczna liczba podmiotów gospodarczych – ok. 8 515, z czego 6 798 to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W grudniu 2006 roku bezrobocie na terenie powiatu bydgoskiego było niższe niż w województwie kujawsko-pomorskim i wyniosło 16,1%. Na terenie powiatu działają liczne szkoły dla młodzieży – 38 podstawowych, 23 gimnazja, 6 zasadniczych zawodowych, 2 licea ogólnokształcące, 2 licea profilowane, 8 techników, 3 policealne oraz 6 szkół dla dorosłych w tym 4 licea ogólnokształcące oraz 2 zasadnicze i średnie zawodowe. W powiecie bydgoskim funkcjonuje również 41 placówek wychowania przedszkolnego. Za główny atut powiatu można uznać jego walory środowiskowe oraz położenie w bezpośrednim sąsiedztwie dużego ośrodka miejskiego jakim jest miasto Bydgoszcz. Zgodnie z definicją misji samorządu powiatowego, ze względu na jego rolę i podstawowe funkcje do spełnienia, określenie misji precyzuje istotę działań samorządu na rzecz zaspokojenia potrzeb mieszkańców powiatu jak i miejsca powiatu w województwie.

Misją powiatu bydgoskiego jest zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy.

2. Wizja przyszłości i cel nadrzędny rozwoju powiatu.

Wizją rozwoju powiatu określamy opis jego pożądanego stanu w przyszłości. Jest to więc obraz tego co chcielibyśmy aby zostało stworzone lub się zdarzyło i czego realizacja wymaga zazwyczaj dłuższego czasu. Wypracowana **wizja zrównoważonego rozwoju powiatu bydgoskiego** oznacza więc przyszły stan powiatu, funkcjonującego według zasad gwarantujących jego trwałość i zrównoważony rozwój.

Wypracowana przez Zespół Opracowujący Strategię wizja, jest przełożeniem idei ekorozwoju na obraz funkcjonowania powiatu w przyszłości. Gwarantuje ona obraz powiatu zintegrowanego wewnątrz i zewnątrz, a także poszanowanie zasobów środowiska przez społeczność lokalną. Ma ona wiele wspólnego z marzeniem, nie jest jednak całkowicie

oderwana od rzeczywistości – w dalszej części Strategii jej zapisy zostały przełożone na język działań operacyjnych. Wizja nie jest więc rejestrem zadań do wykonania, a jedynie określeniem przyszłego stanu powiatu, którego osiągnięcie jest warunkowane wykonaniem wielu działań szczegółowych.

Wizję ekorozwoju powiatu bydgoskiego – zgodnie z zapisami Agendy 21 – określono w podziale na lądy: ekologiczny, gospodarczy, społeczny, przestrzenny i sferę zarządzania. Jej zapisy są następujące:

A. Ład ekologiczny

1. Czyste środowisko naturalne:

- rozwiązanie problemu czystości wody i oczyszczania ścieków,
- dobrze utrzymane lasy,
- czyste gleby,
- ograniczenie emisji do atmosfery - czyste powietrze.

2. Rozwiązany problem odpadów:

- wprowadzona segregacja odpadów i odzysk surowców wtórnych,
- rozwiązany problem wysypisk śmieci,
- zlikwidowane dzikie wysypiska śmieci,
- wprowadzony system prawidłowej utylizacji odpadów,
- opracowany i wdrożony racjonalny system gospodarki odpadami.

3. Rozwinięta edukacja ekologiczna społeczności powiatu:

- ogólnie dostępna edukacja ekologiczna,
- ścieżki edukacyjne,
- rozwinięta ekologiczna turystyka.

4. Rozwinięty system ochrony przyrody:

- utworzone otuliny wokół wartościowych ekosystemów,
- utworzone parki krajobrazowe,
- zlikwidowane kłusownictwo,
- stworzona mapa pomników przyrody.

5. Rozwinięty, nieszkodliwy dla środowiska przemysł:

- opracowana i wdrożona polityka w zakresie wykorzystania czystych źródeł energii,
- energia wytwarzana przez elektrownie wiatrowe, wodne i słoneczne.

B. Ład gospodarczy

1. Dynamicznie rozwinięte gospodarstwa rolne o ustabilizowanych dochodach:

- nowoczesne gospodarstwa rolne (specjalizacja, skala produkcji),
- dostępne niskoprocentowane kredyty,
- rozwinięta produkcja integrowana i ekologiczna,
- upelnorolnione gospodarstwa,
- gospodarstwa dostosowane do wymogów wspólnej polityki rolnej (korzystanie ze środków pomocowych).

2. Stworzone dobre warunki dla rozwoju małych i średnich firm (przemysł lekki, usługi):

- zapewnione źródła informacji gospodarczej (inkubator przedsiębiorczości, punkty informacji gospodarczej),

- przygotowane, uzbrojone tereny, wykorzystane m. in. na cele niezbędnej infrastruktury gospodarczej,
 - dostępne kredyty i środki pomocowe.
- 3. Zmniejszone bezrobocie w wyniku rozwoju alternatywnych źródeł dochodów (turystyka, agroturystyka):**
- wykorzystane walory przyrodnicze i kulturowe powiatu,
 - wyznaczone i urządzone trasy turystyczne,
 - rozwinięta sieć hotelowa i gastronomiczna.
- 4. Dobrze funkcjonujący rynek zbytu dla produktów rolnych i przetwórstwa rolno-spożywczego:**
- utworzony rynek hurtowy,
 - przetwórnictwo produktów rolnych,
 - wybudowane i dobrze funkcjonujące zakłady konfekcji produktów rolnych.
- 5. Wykorzystane położenie powiatu wokół Bydgoszczy jako zaplecza gospodarczego miasta:**
- dobre warunki zamieszkania i wypoczynku dla mieszkańców powiatu i miasta Bydgoszczy.

C. Ład społeczny

- 1. Kulturotwórcza rola powiatu jako sposób zintegrowania społeczności lokalnej:**
- zlikwidowane patologie społeczne,
 - rozwinięta kultura fizyczna,
 - dostosowane formy pracy placówek kulturalnych i sportowych do zainteresowań i potrzeb społecznych,
 - wsparcie dla społecznych form działalności kulturalnej i sportowej.
- 2. Wyrównane szanse edukacyjne dzieci i młodzieży:**
- dobrze i racjonalnie zorganizowana sieć szkolnictwa ponadgimnazjalnego, spójna z ponadpowiatowym rynkiem pracy,
 - kształcenie zawodowe dostosowane do potrzeb regionu,
 - rozwinięte kształcenie ustawiczne,
 - dostępne stypendia dla osób uczących się,
 - rozwinięte szkolnictwo niepubliczne.
- 3. Zaspokojone oczekiwania społeczności lokalnej w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej:**
- rozwinięty system opieki nad ludźmi starszymi,
 - utworzone miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych,
 - zlikwidowane bariery utrudniające normalne funkcjonowanie osobom niepełnosprawnym,
 - zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie bydgoskim.

D. Ład przestrzenny

- 1. Rozwinięty system komunikacyjny:**
- rozbudowana i zmodernizowana sieć dróg,
 - rozwinięty transport publiczny i prywatny,
 - rozbudowany system telekomunikacyjny,
 - rozwinięta sieć internetowa.

2. Rozwinięta infrastruktura techniczna:

- rozwinięte układy sieci:
 - elektroenergetycznych,
 - wodociagowych,
 - kanalizacyjnych,
 - wysoki poziom gazyfikacji.

3. Dobrze wykorzystana przestrzeń:

- zintegrowane działania w przestrzeni architektonicznej, planistycznej, projektowej,
- chronione zabytki,
- rozwinięte formy zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego,
- podniesiony poziom estetyki miast i wsi.

E. Sfera zarządzania

1. Pełne zabezpieczenie finansowe dla realizacji zadań w powiecie:

- uzyskiwanie dofinansowania do realizacji zadań z budżetu państwa,
- dostępne środki na inwestycje,
- dynamicznie rosnące dochody własne powiatu.

2. Znacząca rola powiatu w regionie:

- rozwinięta i skuteczna promocja powiatu,
- rozwinięta infrastruktura turystyczna,
- rozwinięta gospodarka, przemysł i rolnictwo.

3. Ścisła współpraca powiatu z sektorem prywatnym:

- polityka sprzyjająca rozwojowi gospodarczemu,
- sprawne procedury administracyjne,
- stosowane mechanizmy stymulujące rozwój gospodarczy,
- posiadana pełna baza danych dotycząca możliwości inwestowania w powiecie (istniejące firmy i zakłady pracy, wolne tereny pod inwestycje),
- wspólne z sektorem prywatnym finansowanie przedsięwzięć o charakterze publicznym,
- wspólne szukanie atrakcyjnych rynków zbytu.

4. Rozwinięta współpraca z jednostkami samorządowymi w powiecie bydgoskim i z miastem Bydgoszcz:

- powiat pełniący funkcję koordynatora w podejmowanych wspólnych przedsięwzięciach,
- wspólne działania zmierzające do pozyskiwania pozabudżetowych środków finansowych,
- tworzone wspólne programy działania,
- wypracowana wspólna polityka społeczno-gospodarcza,
- wspólna promocja.

5. Rozwinięta współpraca z zagranicą:

- nawiązana współpraca z regionami Europy w celu wymiany doświadczeń,
- wymiana międzynarodowa grup zawodowych i społecznych,
- wspólna realizacja przedsięwzięć.

Naturalną kontynuacją wypracowanej wizji ekorozwoju powiatu jest określenie jego celu nadrzędnego – określającego w sposób hasłowy istotę wizji. Wyraża on podstawową ideę

przyszłego rozwoju powiatu bydgoskiego i określa stan jaki mamy szansę – pod warunkiem podjęcia działań zapisanych w strategii – osiągnąć. Cel ten sformułowano następująco:

ROZWINIĘTY I SILNY POWIAT BYDGOSKI GWARANCJĄ DOSTATNIEGO I BEZPIECZNEGO ŻYCIA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

3. Cele główne strategii.

Sformułowany cel nadrzędny różni się od **celu głównego strategii** stopniem jego osiągalności i zakresem odpowiedzialności za jego realizację. Przyjmujemy bowiem, że cel główny – w odróżnieniu od celu nadrzędnego – osiągniemy w całości, a za realizację ponosimy pełną odpowiedzialność. Cel główny odpowiada więc na pytanie: jaki rozwój zapewni powiatowi realizację jego celu nadrzędnego? Przy budowie strategii ekorozwoju odpowiedź na to pytanie sformułować możemy następująco: rozwój społeczno-gospodarczy zharmonizowany ze środowiskiem, czyli rozwój, w którym granicą podejmowanych działań jest trwałość zasobów środowiska. Przy budowie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego cel główny jest więc z góry określony przez nazwę programu. Został on sformułowany następująco:

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SPOŁECZNO - GOSPODARCZY POWIATU BYDGOSKIEGO

Tak zdefiniowany cel główny strategii został uściślony w odniesieniu do poszczególnych ładów:

- w zakresie *ładu ekologicznego*:
czyste, gospodarczo wykorzystane środowisko,
- w zakresie *ładu gospodarczego*:
rozwój przedsiębiorczości z poszanowaniem walorów środowiska,
- w zakresie *ładu społecznego*:
ograniczone bezrobocie i patologie społeczne,
- w zakresie *ładu przestrzennego*:
zachowany ład przestrzenny powiatu,
- w zakresie *sfery zarządzania*:
skuteczne i profesjonalne zarządzanie rozwojem społeczno-gospodarczym powiatu.

Tak określony główny cel rozwoju powiatu stanowi podstawę dla budowy listy celów szczegółowych rozwoju oraz zapisów planu realizacyjnego.

IV. CZYNNIKI WPLYWAJĄCE NA ROZWÓJ POWIATU

W niniejszym rozdziale przedstawiono zidentyfikowane w trakcie prac nad aktualizacją Strategii uwarunkowania rozwoju powiatu – zarówno czynniki sprzyjające jak i ograniczenia. W szczególności uwzględniono informacje wynikające z:

- dokonanej na warsztatach analizy silnych i słabych stron powiatu bydgoskiego oraz zagrożeń dla jego rozwoju (tzw. analiza SWOT) w odniesieniu do poszczególnych ładów,
- diagnozy o stanie powiatu, wykonanej w ramach prac nad aktualizacją Strategii przez powołany zespół roboczy ds. aktualizacji strategii,
- tak określone czynniki rozwojowe powiatu przedstawiono jako słabe i silne strony powiatu (czynniki wewnętrzne) oraz szanse i zagrożenia (czynniki zewnętrzne).

Czynnikami sprzyjającymi rozwojowi powiatu nazywamy takie uwarunkowania, które umożliwiają realizację koncepcji jego zrównoważonego rozwoju, a przez to określonego powyżej celu nadrzędnego oraz wizji rozwoju.

Problemami rozwoju powiatu nazywamy takie uwarunkowania, które stanowić mogą istotne utrudnienia w procesie jego rozwoju. Ich trafna identyfikacja decyduje o jakości i celowości zapisów planu operacyjnego.

1. Silne i słabe strony powiatu bydgoskiego.

Analiza dostępnych materiałów statystycznych powiatu bydgoskiego i opracowań gmin z terenu powiatu pozwala w sposób sformułować spostrzeżenia i wnioski, które przedstawiają aktualną pozycję strategiczną powiatu bydgoskiego i w istotny sposób wspomagają prace nad aktualizacją Strategii.

ŁAD EKOLOGICZNY

Sily (wewnętrzne)	Słabości (wewnętrzne)
• bogate zasoby przyrodnicze i naturalne, • potencjał naukowy, • położenie geograficzne, • metropolitalny Związek Gmin Bydgoskich, • korzystne warunki rozwoju dla gospodarstw ekologicznych,	• zanieczyszczone środowisko (woda, powietrze, gleby), • niedostateczny poziom rozwoju proekologicznej infrastruktury, • niedostatecznie rozwinięta działalność proekologiczna, • niski poziom świadomości ekologicznej, • niski poziom egzekwowania przepisów dot. ochrony środowiska, • brak środków finansowych na rekultywację składowisk odpadów, • niewystarczający poziom segregacji odpadów, • dominująca forma unieszkodliwiania odpadów to składowanie na składowiskach, niski udział innych form unieszkodliwiania odpadów.

ŁAD GOSPODARCZY

Siły (wewnętrzne)	Słabości (wewnętrzne)
• położenie orbitalne wokół Bydgoszczy: - zasoby miejsc pracy miasta, - rynek zbytu dla produktów rolnych, - przetwórstwo produktów rolnych, - łatwy dostęp do kształcenia na poziomie szkół średnich i wyższych, - łatwa możliwość przekwalifikowania i zmiany zawodu, • atrakcyjne przyrodniczo tereny, • dostępne tereny inwestycyjne, • park przemysłowy w Solcu Kujawskim, • funkcjonujące Subregionalny Fundusz Pożyczkowy „Kujawiak” oraz K-P Fundusz Pożyczkowy, • Dobra współpraca z instytucjami okołobiznesowymi w zakresie wsparcia przedsiębiorczości w powiecie,	• niski stopień rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, • zmniejszanie się potencjalnej siły roboczej.

ŁAD SPOŁECZNY

Siły (wewnętrzne)	Słabości (wewnętrzne)
• położenie powiatu wokół dużej aglomeracji miejskiej: - dostęp do placówek kultury i oświaty, - różnorodność kierunków kształcenia na wielu poziomach, - zróżnicowany rynek pracy, • Bliskie położenie wobec ośrodków uniwersyteckich, • Współpraca szkół z instytucjami i organizacjami wspomagającymi pracę szkoły, • Gotowość do podejmowania działań w zakresie dostosowania kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy, • Dobra współpraca z pracodawcami prowadzącymi praktyki zawodowe, • Wola i determinacja samorządów gminnych i powiatu w realizacji zadań eliminujących negatywne zjawiska społeczne (realizacja programu „Bezpieczny Powiat”), • Dobry przepływ informacji w zakresie występujących zagrożeń i zdarzeń na linii Województwo – Powiat – Gminy.	• brak spójności terytorialnej powiatu, • ograniczone fundusze na działania służące wszechstronnemu rozwojowi mieszkańców (zajęcia pozalekcyjne, placówki kulturalno-oświatowe), • ograniczone możliwości, organizowania praktyk zawodowych u pracodawców • wyeksploatowane wyposażenie techniczno-ratownicze jednostek OSP, gwarantujące poczucie bezpieczeństwa społeczeństwa i ograniczone środki na odtworzenie tego wyposażenia, • ograniczone środki finansowe na działania prewencyjne, mające na celu poprawę poczucia bezpieczeństwa u dzieci i młodzieży oraz kształtowanie świadomości w tym zakresie, • brak Centrum Integracji Społecznej oraz Klubów Integracji Społecznej, • brak formy pomocy w postaci Mieszkania Chronionego,

• dobra koordynacja wszystkich działań wszystkich służb ratowniczych i stałe analizowanie zdarzeń kryzysowych na terenie Powiatu, • dobra współpraca dyspozytora Centrum Zarządzania Kryzysowego z miejskim stanowiskiem kierowania KM PSP w Bydgoszczy, • bardzo dobra infrastruktura informatyczna i łącznościowa w zakresie działań ratowniczych, • bogata i systematycznie aktualizowana baza danych o siłach i środkach niezbędnych do działań ratowniczych, będących w zasobach Powiatu Bydgoskiego, • bardzo dobra znajomość lokalnych zagrożeń, • bardzo dobrze zorganizowany Krajowy System Ratowniczo – Gaśniczy oraz duża ilość prężnie działających jednostek OSP, • duża liczba członków OSP przeszkolonych w zakresie ratownictwa medycznego, • wysoka aktywność młodzieżowych drużyn pożarniczych, • dobry system łączności bezpośredniej wszystkich służb biorących udział w czynnościach ratowniczych, • sprawnie działająca sieć służb ratowniczych, porządkowych i organów ścigania, • funkcjonowanie dwóch Domów Pomocy Społecznej w Koronowie i Bożenkowie oraz jednej placówki opiekuńczo-wychowawczej w Trzemiętowie, • dobry poziom funkcjonowania zawodowych rodzin zastępczych, • funkcjonowanie Ośrodka Interwencji Kryzysowej, • systematyczna likwidacja barier architektonicznych, • trzy funkcjonujące Domy Samopomocy w Nowej Wsi Wielkiej, Dobrezu i Solcu Kujawskim.	
--	--

ŁAD PRZESTRZENNY

Siły (wewnętrzne)	Słabości (wewnętrzne)
• położenie wokół dużej aglomeracji miejskiej, • przebieg przez teren powiatu głównych szlaków komunikacyjnych • duże zasoby przyrodnicze, • Zalew Koronowski – potencjał turystyczny, • połączenia lotnicze, • położenie w granicach Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Metropolitalnego.	• braki w zakresie infrastruktury, • nieuporządkowany stan terenów inwestycyjnych, • brak planu zagospodarowania przestrzennego powiatu, • brak środków na rozwój infrastruktury, • brak informacji o planach zagospodarowania przestrzennego w gminach, • niewykorzystywanie niekonwencjonalnych źródeł energii, • słaba integracja pomiędzy gminami.

SFERA ZARZĄDZANIA

Siły (wewnętrzne)	Słabości (wewnętrzne)
• kompetentna kadra sfery zarządzania. • dobry klimat do współpracy z sektorem prywatnym, • sprawne procedury administracyjne, • dobra współpraca z miastem Bydgoszcz, • znacząca rola powiatu w regionie, • dobra współpraca z samorządem wojewódzkim, • docenianie wspólnej promocji jako stymulatora rozwoju całego regionu, • podejmowanie wspólnych działań z gminami zmierzających do pozyskiwania środków finansowych.	• ograniczone środki finansowe na realizację zadań bieżących i na inwestycje, • niedoskonała współpraca z gminami w dziedzinie gospodarki i promocji: - brak wspólnych programów działania, - brak wspólnej polityki gospodarczej, • brak rozwiniętej współpracy z zagranicą, • niska świadomość społeczna w temacie potrzeby funkcjonowania powiatu.

2. Szanse i zagrożenia.

ŁAD EKOLOGICZNY

Szanse (zewnętrzne)	Zagrożenia (zewnętrzne)
• Metropolitalny Związek Gmin Bydgoskich, • wzrost poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa, • czysta produkcja, • prawidłowa polityka przestrzenna, • potencjał siły roboczej, • racjonalny program gospodarki odpadami, • dostępne środki pomocowe,	• rozwój komunikacji, • niespójny i niestabilny system prawny, • zagrożenia ekologiczne, • zaniechanie rekultywacji likwidowanych składowisk odpadów, • negatywny wpływ rozwoju przemysłu,

ŁAD GOSPODARCZY

Szanse (zewnętrzne)	Zagrożenia (zewnętrzne)
• rozwój budownictwa mieszkaniowego, rekreacyjnego i przemysłowego, • rozwój turystyki i agroturystyki, • rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, • środki pomocowe z Unii Europejskiej, • zainteresowanie inwestycjami w turystykę i agroturystykę, • innowacyjna gospodarka,	• brak stabilnej polityki finansowej, obejmującej sektor rolniczy i małych oraz średnich przedsiębiorstw, • odpływ specjalistów do pracy za granicę i do dużych aglomeracji,

ŁAD SPOŁECZNY

Szanse (zewnętrzne)	Zagrożenia (zewnętrzne)
- dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy, - rosnące zainteresowanie inwestorów wolnymi terenami na prowadzenie działalności gospodarczej, - nowe formy współdziałania samorządów, szkół i ośrodków szkolnictwa wyższego, - dostępność do środków finansowych z Unii Europejskiej, - rozwój sportu kwalifikowanego, - rozwój kultury, - doświadczenie i praktyczna wiedza innych jednostek samorządu terytorialnego, - wzrost gospodarczy, - aktywność osób w wieku emerytalnym, gotowość uczestnictwa w życiu społecznym, rozwijanie pasji i zainteresowań,	- niestabilny system prawny, - wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej, - trudności w adaptacji osób długotrwale bezrobotnych, - niespójny system wynagrodzeń w sektorze gospodarczym, usługowym i finansów publicznych, - niekorzystne tendencje demograficzne, - zagrożenia powodziowe, - ataki terrorystyczne, - migracja zarobkowa,

ŁAD PRZESTRZENNY

Szanse (zewnętrzne)	Zagrożenia (zewnętrzne)
- rozwój przedsiębiorczości, - wyrównywanie szans edukacyjnych, - rozwój kultury i sportu, - rozwój agroturystyki i powstawanie nowych terenów rekreacyjnych, - napływ kapitału krajowego i zagranicznego, - zainteresowanie inwestorów terenami rekreacyjnymi powiatu, - obszary metropolitalne,	- zagrożenia środowiskowe, - zagrożenia ładu przestrzennego wynikające z rozwoju infrastruktury drogowej, - zróżnicowany poziom rozwoju gmin, uzależniony od położenia wobec głównych szlaków komunikacyjnych,

SFERA ZARZĄDZANIA

Szanse (zewnętrzne)	Zagrożenia (zewnętrzne)
• możliwości pozyskiwania dodatkowych środków finansowych, • młode dynamicznie rozwijające się wykształcone społeczeństwo, ukierunkowane na realizację zamierzeń, • wspólna polityka społeczno-gospodarcza administracji rządowej i samorządowej, • atrakcyjność projektów powiatu w realizacji programu wojewódzkiego, • funkcjonowanie w Unii Europejskiej jako potrzebnej jednostki szczebla administracyjnego, • położenie wokół Bydgoszczy.	• niespójna polityka państwa w zakresie funkcjonowania Powiatu jako jednego ze szczebli administracji samorządowej, • niespójna polityka fiskalna, • możliwość wzrostu stopy bezrobocia, • brak nowoczesnego i sprawnego systemu edukacji narodowej.

V. PLAN OPERACYJNY STRATEGII – CELE SZCZEGÓŁOWE ORAZ ICH REALIZACJA

Ład ekologiczny

Cel A1. Racjonalna gospodarka odpadami w powiecie bydgoskim.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Bieżąca analiza zagrożeń dla powiatu wynikających z systematycznie prowadzonego monitoringu w zakresie gospodarki odpadami oraz ochrony środowisk. Formułowanie wniosków do realizacji dla odpowiedzialnych zakładów i instytucji.	2008-2015	Inspekcja Ochrony Środowiska Dyrektor WOŚRiL	własne, zewnętrzne
Działanie 2. Aktualizowanie Powiatowego Programu Ochrony Środowiska łącznie z Programem Gospodarki Odpadami ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju form selektywnej zbiórki.	2008-2015	Dyrektor WOŚRiL Władze Gmin	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Wspieranie i uczestniczenie w działaniach podejmowanych przez Bydgoszcz w zakresie uruchomienia termicznej utylizacji odpadów komunalnych.	2008-2015	Zarząd Powiatu Władze Gmin	własne, zewnętrzne

Cel A 2. Stworzenie warunków do rozwoju alternatywnych źródeł energii w powiecie bydgoskim.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Upowszechnienie informacji o prowadzonych pracach w zakresie pozyskiwania odnawialnych źródeł energii (OZE) na terenie gmin powiatu bydgoskiego.	2008-2015	Dyrektor WOŚRiL	własne, zewnętrzne
Działanie 2. Upowszechnienie informacji o dostępnych urządzeniach, niezbędnych do wykorzystania OZE oraz procedurach administracyjnych w celu uzyskania niezbędnych pozwoleń.	2008-2015	Dyrektor WB Dyrektor WOŚRiL	własne

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego
do 2015 roku

Cel A 3. Wzrost poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Analiza stanu świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu bydgoskiego i popularyzacja specjalnego opracowania z tego zakresu.	2008-2015	Dyrektor WOŚRiL	własne, zewnętrzne
Działanie 2. Podnoszenie świadomości w zakresie redukcji emisji zanieczyszczeń.	2008-2015	Dyrektor WOŚRiL	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Promocja rolnictwa ekologicznego poprzez organizację seminariów, spotkań, szkoleń.	2008-2015	Dyrektor WEKi S Dyrektor WOŚRiL	własne, zewnętrzne
Działanie 4. Działania na rzecz edukacji ekologicznej: warsztaty, szkolenia, konkursy, publikacje.	2008-2015	Dyrektor WEKi S Dyrektor WOŚRiL	własne, zewnętrzne

Cel A 4. Ochrona zasobów i poprawa jakości wód podziemnych i powierzchniowych.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródło finansowania
Działanie 1. Wspieranie gmin na rzecz budowy kanalizacji na obszarach wiejskich.	2008-2015	Dyrektor WOŚRiL	własne, zewnętrzne
Działanie 2. Wspieranie gmin w zakresie przebudowy istniejących ujęć wód podziemnych na układ II stopniowego pompowania.	2008-2015	Dyrektor WOŚRiL	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Opracowanie informacji o zasadach i procedurach administracyjnych dotyczących likwidacji nieczynnych (nie eksploatowanych) otworów studziennych.	2008-2009	Dyrektor WOŚRiL	własne
Działanie 4. Upowszechnianie dobrej praktyki rolniczej w zakresie stosowania oraz magazynowania nawozów organicznych i chemicznych.	2008-2015	Dyrektor WOŚRiL	własne, zewnętrzne
Działanie 5. Propagowanie i wspieranie działań zmierzających do retencjonowania wód powierzchniowych – mała retencja dla celów przeciwpowodziowych i nawodnień rolniczych.	2008-2015	Dyrektor WOŚRiL	własne, zewnętrzne

Ład gospodarczy

Cel B 1. Korzystne warunki do rozwoju przedsiębiorczości na terenie powiatu bydgoskiego.

Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Współpraca z instytucjami okołobiznesowymi w ramach wspierania rozwoju i promocji przedsiębiorczości.	2008-2015	Zarząd Powiatu, władze gmin WRiFE,	własne, zewnętrzne
Działanie 2 Podjęcie inicjatywy w zakresie stworzenia informatora o możliwościach i terenach inwestycyjnych na terenie powiatu.	2008-2015	Zarząd Powiatu, władze gmin WRiFE	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Opracowanie i aktualizacja bazy danych nt. podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na terenie powiatu.	2008-2015	Zarząd Powiatu, władze gmin WRiFE	własne, zewnętrzne
Działanie 4. Nawiązywanie i utrzymywanie stałych kontaktów z sektorem MŚP w celu podejmowania działań prowadzących do aktywizacji gospodarczej.	2008-2015	WRiFE	własne, zewnętrzne

Cel B 2. Wysoko rozwinięta infrastruktura turystyczna i rekreacyjna.

Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Inwestycje w zakresie infrastruktury turystycznej.	2008-2015	WRiFE, WD władze gmin	własne, zewnętrzne
Działanie 2 Promowanie walorów przyrodniczych i kulturowych powiatu.	2008-2015	WRiFE, WEKiS, WOŚRiL władze gmin	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Wypracowanie i promocja lokalnych produktów turystycznych.	2008-2020	WRiFE, władze gmin	własne, zewnętrzne
Działanie 4. Podejmowanie i wspieranie działań zmierzających do zagospodarowania turystyczno- rekreacyjnego zbiorników wodnych.	2008-2015	WRiFE, władze gmin	własne, zewnętrzne

Cel B 3. Stworzenie dobrych warunków dla rozwoju gospodarstw rolnych.

Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Podnoszenie poziomu wiedzy oraz umiejętności rolników i osób prowadzących gospodarstwa rolne.	2008-2015	Dyrektor WEKiS Dyrektor WOŚRiL	własne, zewnętrzne
Działanie 2. Wspieranie pozarolniczych form działalności (agroturystyka, eksploatacja kopalin pospolitych, usługi).	2008-2015	Dyrektor WOŚRiL Dyrektor WRiFE	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Wspieranie rolnictwa ekologicznego oraz propagowanie produktów regionalnych.	2008-2015	WRiFE, władze gmin WOŚRiL	własne, zewnętrzne

Ład społeczny

Cel C 1. Wysoki standard bazy edukacyjnej w zakresie kształcenia zawodowego.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Podejmowanie działania w kierunku podpisywania wieloletnich umów z wyspecjalizowanymi instytucjami i zakładami pracy w celu organizacji praktyk zawodowych na poziomie zasadniczym, technikum i policealnych.	2008-2015	Dyrektor WEKiS we współpracy z dyrektorami szkół	własne, subwencja oświatowa, zewnętrzne
Działanie 2. Kontynuowanie i inspirowanie nowych form współpracy z oświatowymi placówkami Unii Europejskiej w zakresie kształcenia praktycznego.	2008-2015	Dyrektor WEKiS we współpracy z dyrektorami szkół	własne, zewnętrzne

Cel C 2. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie bydgoskim.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Opracowanie Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.	2008	Dyrektor PCPR	własne
Działanie 2. Sukcesywna realizacja zadań zawartych w Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.	2008-2015	Dyrektor PCPR we współpracy z gminami powiatu	własne, zewnętrzne

Cel C 3. Kierunki edukacji dostosowane do potrzeb rynku pracy.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Analizowanie i prognozowanie potrzeb rynku pracy.	2008-2015	Dyrektor WEKiS we współpracy z dyrektorami szkół i dyr. PUP	własne, subwencja oświatowa
Działanie 2. Bieżące monitorowanie i wprowadzanie do oferty kształcenia kierunków zgodnych z potrzebami rynku pracy.	2008-2015	Dyrektor WEKiS we współpracy z dyrektorami szkół	własne, subwencja oświatowa, zewnętrzne
Działanie 3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.	2008-2015 -w miarę możliwości	Dyrektor WEKiS we współpracy z dyrektorami szkół	zewnętrzne
Działanie 4. Dostosowywanie kwalifikacji kadr do obowiązujących przepisów.	2008-2015	Nadzór pedagogiczny – dyrektorzy szkół i KO	własne, subwencja oświatowa, zewnętrzne

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego
do 2015 roku

Cel C 4. Pobudzanie rozwoju sportu i kultury.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Wspieranie inicjatyw lokalnych.	2008-2015	Dyrektor WEKiS	własne, zewnętrzne
Działanie 2. Opracowanie i realizacja powiatowego kalendarza imprez sportowych.	2008-2015	Dyrektor WEKiS	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Uczestnictwo w imprezach sportowych w ramach Kalendarza imprez KPSzZS.	2008-2015	Dyrektor WEKiS	własne, zewnętrzne
Działanie 4 Dostosowanie kwalifikacji kadry do obowiązujących przepisów.	2008-2015	Nadzór pedagogiczny - dyrektorzy szkół i KO	własne, subwencja oświatowa, zewnętrzne
Działanie 5. Wspieranie rozwoju sportowców i twórców kultury, organizacja powiatowych imprez kulturalnych i sportowych.	2008-2015	Zarząd Powiatu, Dyrektor W E K i S, gminy powiatu bydgoskiego	własne, zewnętrzne

Cel C 5. Wysoki standard pomocy instytucjonalnej i form opieki nad dzieckiem.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Dostosowywanie bazy w domach pomocy społecznej do wymaganych standardów.	2008 – do osiągnięcia standardu	PCPR, Zarząd Powiatu	własne, zewnętrzne
Działanie 2. Rozwój wolontariatu.	2008-2015	PCPR, Zarząd Powiatu	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Modernizacja i rozwój placówek opiekuńczo-wychowawczych.	2008-2010	PCPR, Zarząd Powiatu	własne, zewnętrzne
Działanie 4. Intensyfikowanie rodzinnych form opieki ze szczególnym naciskiem na rodziny zastępcze.	2008-2015	PCPR, Zarząd Powiatu	własne, zewnętrzne
Działanie 5. Doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej.	2008-2015	PCPR, Zarząd Powiatu	własne, zewnętrzne

Cel C 6. Wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców powiatu.

Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Koordynacja działań służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo.	2007-2015	Starosta WOiSO	własne, zewnętrzne
Działanie 2. Realizacja działań mających na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego.	2007-2015	WK, WD , WoiSO	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Edukacja dzieci i młodzieży w zakresie ochrony przeciwpożarowej, ekologii oraz bezpiecznego spędzania czasu wolnego.	2007-2015	WOiSO	własne, zewnętrzne
Działanie 4. Realizacja akcji „Bezpieczne wakacje”.	2007-2015	WOiSO	własne, zewnętrzne
Działanie 5. Koordynacja działań i tworzenie struktury zarządzania i reagowania kryzysowego w powiecie bydgoskim.	2007-2015	Starosta	własne, zewnętrzne

Ład przestrzenny

Cel D 1. Sprawny układ komunikacyjny powiatu bydgoskiego.

Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Usprawnienie sieci komunikacyjnej powiatu poprzez przebudowę i modernizację dróg ze szczególnym uwzględnieniem dróg dojazdowych do sieci dróg regionalnych i ponadregionalnych, łączących ośrodki o znaczeniu gospodarczym, kulturowym i turystycznym.	2008-2015	Dyrektor WD	własne, zewnętrzne
Działanie 2. Podniesienie jakości i bezpieczeństwa sieci komunikacji rowerowej poprzez budowę ciągów pieszo-rowerowych.	2008-2015	Dyrektor WD	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Wspieranie działań podejmowanych przez Zarząd Województwa w zakresie przebudowy oraz modernizacji linii kolejowych na terenie powiatu bydgoskiego.	2008-2015	Zarząd Powiatu, władze gmin	własne, zewnętrzne

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego
do 2015 roku

Cel D 2. Modernizacja infrastruktury technicznej powiatu.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródło finansowania
Działanie 1. Podejmowanie działań zmierzających do przystosowania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz likwidacja barier architektonicznych.	2008-2015	Zarząd Powiatu PCPR gminy	własne, zewnętrzne
Działanie 2. Współdziałanie w modernizacji infrastruktury komunalnej.	2008-2015	Zarząd Powiatu, gminy	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Informatyzacja zasobu geodezyjnego.	2008-2015	Zarząd Powiatu WGKiN	własne, zewnętrzne
Działanie 4. Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.	2008-2015	Starosta WK	własne, zewnętrzne

Cel D 3. Zwiększenie dostępności i atrakcyjności usług turystycznych.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródło finansowania
Działanie 1. Budowa, modernizacja i promocja szlaków turystycznych.	2008-2015	WRiFE oraz WD	własne, zewnętrzne
Działanie 2. Opracowanie bazy danych w zakresie informacji turystycznej i infrastruktury turystycznej.	2008-2015	Zarząd Powiatu, WRiFE	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Współpraca z lokalnymi punktami informacji turystycznej.	2008-2015	WRiFE	własne, zewnętrzne
Działanie 4. Współdziałanie z organizacjami pozarządowymi w celu promocji miejsc atrakcyjnych turystycznie.	2008-2015	Starosta gminy WRiFE	własne, zewnętrzne

Cel D 4. Opracowanie koncepcji zagospodarowania powiatu przestrzennego.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Koordynowanie w ramach posiadanych kompetencji planów zagospodarowania przestrzennego gmin powiatu bydgoskiego.	2008-2015	Zarząd Powiatu, władze gmin	własne, zewnętrzne

Sfera zarządzania

Cel E 1. Efektywna, przejrzysta i przyjazna administracja publiczna.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródła finansowania
Działanie 1. Zapewnienie efektywnego i sprawnego działania administracji samorządowej na terenie powiatu.	2008-2015	Zarząd Powiatu Starosta gminy	własne, zewnętrzne
Działanie 2. Realizacja przejrzystego i przyjaznego urzędu dla obywatela.	2008-2015	Sekretarz Powiatu gminy	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Podnoszenie kwalifikacji i wykształcenia kadr administracji samorządowej poprzez podwyższanie kompetencji kluczowych pracowników oraz wdrażanie nowoczesnych standardów zarządzania.	2008-2015	Sekretarz Powiatu, władze gmin	własne, zewnętrzne
Działanie 4. Wdrożenie systemu e-administracji dzięki zastosowaniu nowoczesnych systemów informatycznych, które przyczynią się do rozwoju społeczeństwa informacyjnego.	2008-2015	Sekretarz Powiatu gminy	własne, zewnętrzne
Działanie 5. Podejmowanie działań w celu poprawy w pozyskiwaniu, przechowywaniu, przekazywaniu i wykorzystywaniu informacji, usprawniających pracę urzędu.	2008-2010	Zarząd Powiatu Starosta WRiFE gminy	własne, zewnętrzne
Działanie 6. Promowanie wartości etycznych wśród pracowników administracji publicznej.	2008-2015	Starosta	własne, zewnętrzne

Cel E 2. Opracowanie i realizacja wspólnego i skutecznego programu promocji powiatu i gmin.			
Działania	lata	odpowiedzialność	źródło finansowania
Działanie 1. Powołanie zespołu ds. wspólnej promocji powiatu i gmin.	2008-2015	Zarząd Powiatu Zarządy Gmin WRiFE	własne
Działanie 2. Opracowanie programu wspólnej promocji powiatu i gmin.	2008-2015	Zespół ds. wspólnej promocji	własne, zewnętrzne
Działanie 3. Sukcesywna realizacja programu.	2008-2015	Zarząd Powiatu Zarządy Gmin WRiFE gminy	własne, zewnętrzne

VI. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII

Określenie systemu zarządzania realizacją Strategii jest bardzo ważnym, lecz często niedocenianym elementem Agendy 21. Decyduje on bowiem o tym, czy w miarę upływu czasu dynamika procesu realizacji Strategii będzie rosła czy słabnąć. Zaniedbanie jego stworzenia lub prawidłowego wdrożenia może stać się przyczyną zastopowania realizacji programu zrównoważonego rozwoju w powiecie.

1. Teoretyczne podstawy zarządzania strategią.

Nowoczesne zarządzanie, to oparte na obserwacji, krytycznej analizie, dostosowanie do istniejących realiów tych rozwiązań, które sprawdzają się w praktyce innych jednostek zarówno krajowych jak i zagranicznych. Obserwacja i analiza pozwala na postrzeganie wielu uwarunkowań i zastosowanie wielu rozwiązań. Dokładne poznanie współczesnych trendów w teorii organizacji i zarządzania zapobiega powielaniu rozwiązań przestarzałych. Doświadczenie wskazuje, że niepowtarzalne jednostki ludzkie i tworzone przez nich zespoły, decydują o sukcesie każdego przedsięwzięcia. Fakt ten powinien być uwzględniany w zarządzaniu strategią, które ma na celu eliminację niepewności, a następnie podejmowanie strategicznych decyzji, zapewniających elastyczność i dynamikę zmian w działaniu, odpowiednią do dynamiki zmian w otoczeniu. Nowoczesne zarządzanie oparte musi być o pewne podstawowe wartości i zasady, przedstawione w poniższej tabeli:

Przyjmowane wartości	Respektowane zasady
Otwartość	- traktowanie otoczenia i przestrzeni jako wspólnego miejsca do działania, - uznanie, że najskuteczniejsze są kontakty bezpośrednie, a nie sformalizowane, - podkreślanie, że wzajemne zaufanie jest więcej warte dla wyników i klimatu społecznego, niż najbardziej sprawne systemy organizacyjne.
Kompleksowość	- rozwiązywanie problemów, a nie tylko spełnianie funkcji (czynności) jest istotą zarządzania, - traktowanie organizacji jako części otoczenia, które stanowi dla niej zbiór szans i zagrożeń i determinuje osiągnięcie sukcesów w działaniu, - uznawanie że dla rozwoju każdej organizacji równie ważne jest osiągnięcie efektów ekonomicznych, jak i rozwój ludzi.
Orientacja na przyszłość	- zarządzanie oparte zawsze na wizji przyszłości, nawet odległej, - rozwiązywanie dzisiejszych problemów z punktu widzenia przyszłości, - uznawanie, że postęp jako wyraz rozwoju organizacji jest daleko ważniejszy niż przetrwanie.
Kreatywność	- zagospodarowanie wiedzy ludzkiej jest daleko ważniejsze, niż zagospodarowanie zasobów rzeczowych, - poszukiwanie i wspieranie liderów, - rozwijanie u ludzi poczucia potrzeby osiągnięć i sprawdzenia się w pracy, - wdrożenie zasady „ładny nowych rzeczy” przez wszystkich i wszędzie.

Orientacja na wyniki	- wypracowywanie bogactwa zamiast jego liczenia lub uzyskiwania go przez rozszerzenie formalnych kompetencji, - przyjęcie uzyskiwanych wyników, a nie wykonywanych czynności, posiadanych dyplomów czy cech osobniczych za podstawowe kryterium oceny, - nacisk na działanie: „zrób to”, „wypróbuj to”.
Współpraca	- poszukiwanie partnerów, - poszukiwanie konsensusów, negocjowanie, - orientowanie form, procedur i metod organizacyjnych na współdziałanie a nie zapewnianie dominacji i ochronę zajmowanych pozycji.

Postawione pytanie: dlaczego zarządzanie strategią ma priorytetowe znaczenie dla wszystkich, których Strategia dotyczy, ma jedną zasadniczą odpowiedź. Jest nią ogólny cel stawiany strategii – czyli dynamiczny ekorozwój gospodarki obszaru, który może być realizowany między innymi poprzez:

- stworzenie w powiecie zdolności kierowania przemianami gospodarczymi, społecznymi i środowiskowymi,
- określenie kluczowych projektów, które są wyrazem strategii i jej programów,
- wskazanie organizacyjnej roli tych grup, które mogą wnieść swój wkład w realizację strategii i przedstawienie systemu współpracy niezbędnego do pomyślnej realizacji strategii,
- stworzenie podstaw do pozyskiwania dla powiatu pozabudżetowych środków finansowych, co pomoże w realizacji ważnych programów i projektów,
- nawiązanie kontaktu z mieszkańcami powiatu i stwarzanie im okazji do wyrażania zdań o pomysłach, których realizacja może mieć znaczenie dla ich przyszłości.

Zarządzanie strategią powinno koncentrować się wyłącznie na sektorach i obszarach, a także na organizacjach, które stanowić będą siłę napędową rozwoju.

2. Instrumenty realizacji strategii

Wśród instrumentów realizacji Strategii wyróżnić można wiele elementów, tworzących pięć zasadniczych grup:

- prawno-administracyjne,
- ekonomiczno-rynkowe,
- finansowe,
- z zakresu organizacji, zarządzania i marketingu,
- informacyjno-edukacyjne.

Wśród nich odnaleźć można m. in. instrumenty opracowane i wprowadzane zarówno na szczeblu centralnym (o znaczeniu ogólnopolskim – w tym także instrumenty przyjęte na mocy międzynarodowych postanowień i uzgodnień), jak i lokalnym (wypracowane i wprowadzane na szczeblu regionu, powiatu bądź gminy). Przy realizacji programu zrównoważonego rozwoju powiatu, którego Strategia jest integralną częścią, posługiwać się należy całym ich wachlarzem, umiejętnie przy tym dobierając poszczególne instrumenty i ich zestawy dla potrzeb realizacji określonych celów.

I tak, wśród **instrumentów prawno-administracyjnych** najistotniejszymi elementami są:

- **normy o charakterze ogólnym** – np. przepisy dotyczące użytkowania i ochrony zasobów środowiska (system zarządzania środowiskiem, system monitoringu ekologicznego, sprawozdawczość z zakresu ochrony środowiska),

- **normy szczegółowe** – dotyczące np. ochrony poszczególnych komponentów środowiska (kopalin, powietrza, wód, lasów, roślin, zwierząt).

W grupie instrumentów **ekonomiczno-rynkowych** znaleźć można m. in.:

- **opłaty** – z tytułu użytkowania określonych systemów ekologicznych, stanowiących tzw. dobro wspólne – jak np. pobór wody, emisję zanieczyszczeń do atmosfery, przeznaczenie gruntów na określone cele, wydobywanie kopalin,
- **subwencje** – udzielanie w celu wspierania określonych zachowań – np. dotacje do wprowadzania proekologicznych rozwiązań w prywatnych gospodarstwach, pożyczki i kredyty preferencyjne,
- **kary** – nakładane na poszczególne podmioty w związku z przekraczaniem określonych przepisów i regulacji prawnych – np. pobór wody w ilości większej niż ustalona w pozwoleniu, przekroczenie warunków odprowadzania ścieków, składowanie odpadów w miejscach do tego nie przeznaczonych, nielegalna wycinkę drzew itp.

Instrumenty finansowe są w Polsce kojarzone z systemem gromadzenia i pozyskiwania funduszy na inwestycję o określonym charakterze. Z uwagi na swoją naturę, instrumenty te służą prowadzeniu inwestycji własnych sektora publicznego (gminy, powiatu, regionu, rządu), w tym za pośrednictwem specjalnych agencji i instytucji do tego przeznaczonych. Gromadzą one i pozyskują kapitały przeznaczając je następnie na, określone w priorytetach działania właściwych jednostek, inwestycje trwałe. Przykładem mogą być tu lokalne agencje rozwoju, pozyskujące środki z różnych źródeł.

Grupa **instrumentów z zakresu organizacji, zarządzania i marketingu** stanowi bardzo obszerny i ciągle powiększający się zbiór. Instrumenty te wiążą się głównie ze zmianami organizacyjnymi w strukturze oraz metodach działania określonych agend sektora publicznego w tym w szczególności samorządów lokalnych). Przykładami najbardziej interesującymi są: budowanie tzw. budżetu zadaniowego, wprowadzanie systemów zarządzania jakością (np. w administrowaniu powiatem), rozbudowana promocja i marketing powiatu (w tym dot. promocji planów strategicznych bądź określonych rozwiązań szczegółowych).

Natomiast **instrumenty informacyjno-edukacyjne** charakteryzują się tym, iż z jednej strony kształtują one świadomość społeczną, a z drugiej strony są przejawem tej świadomości. Powinny one służyć społeczeństwu realizacji programu zrównoważonego rozwoju. Wśród podstawowych instrumentów tej grupy należy wymienić:

- **edukację i propagandę** – np. kampanie reklamujące proekologiczne zachowania jak segregacja śmieci,
- **negocjacje, umowy i porozumienia** – np. nakłanianie podmiotów gospodarczych do realizacji – przy okazji innej działalności – określonych celów powiatu,
- **formy nacisku bezpośredniego i bezpośrednie inicjatywy społeczne** – np. petycje, zbieranie podpisów pod określonymi wnioskami itp.,
- **lobbing** – np. budowanie grup nacisku w tym w Radzie Powiatu,
- **narzędzia usługowe** – np. prowadzenie różnego rodzaju działań usługowych na rzecz społeczności lokalnych – bezpłatnych linii informacyjnych, centrów informacji itp.

Instrumenty działań komplementarnych – to głównie stymulowanie działań innych jednostek, np. organizacji pozarządowych.

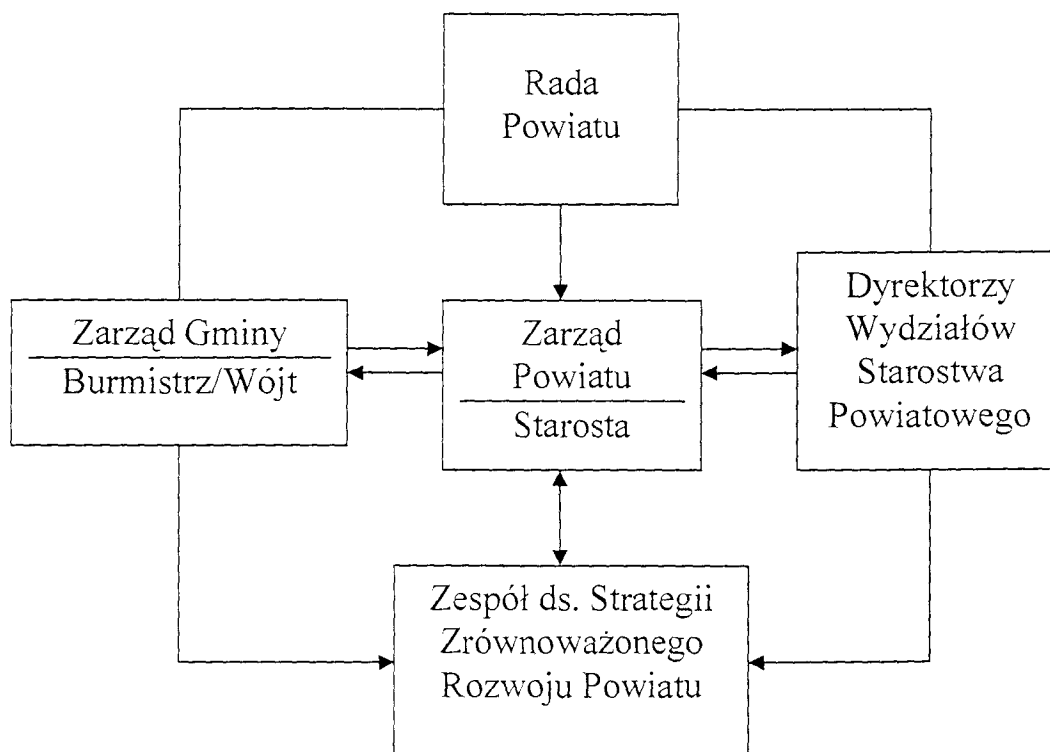
3. System zarządzania i monitorowania.

Jednym z ważnych elementów procesu wdrażania Strategii Rozwoju Powiatu jest jego monitorowanie, polegające na ciągłym systemie informacji i kontroli realizacji strategii oraz ogólnych warunków jej funkcjonowania.

Wśród zagadnień związanych z procesem wdrażania i monitorowania realizacji Strategii wyróżniono trzy grupy zagadnień:

- **zmiany organizacyjne** w strukturze władz powiatu, związane z koniecznością uruchomienia procesu realizacji Strategii,
- wyłonienie ciała, do którego zadań należeć będzie **ocena prac nad realizacją** Strategii.
- określenie **mierników realizacji** Strategii.

System jednostek odpowiedzialnych za realizację strategii przedstawia poniższy schemat.

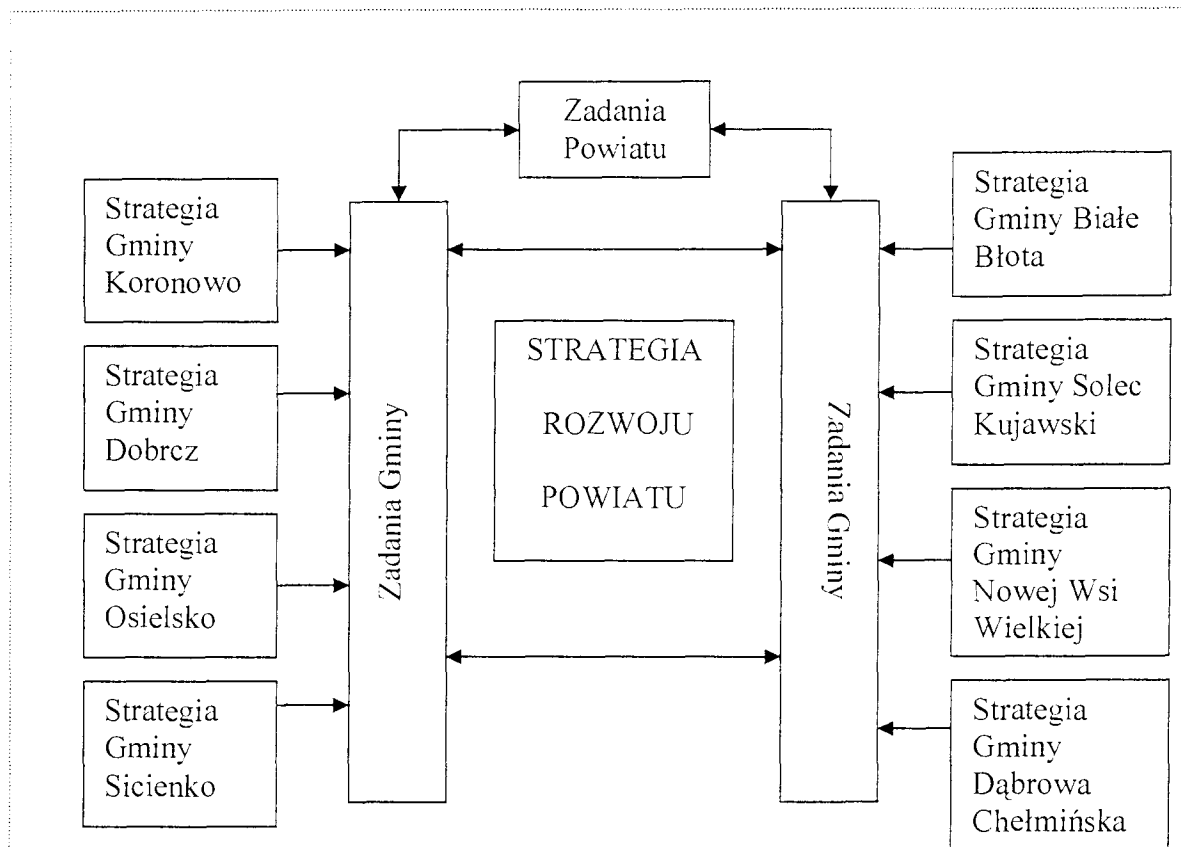

W stosunku do pierwszej kwestii uznano, że Zarząd Powiatu – jako odpowiedzialny za realizację Strategii – podejmie się realizacji poszczególnych działań w niej zapisanych. Możliwe jest także powołanie **koordynatora** zajmującego się przygotowaniem i prowadzeniem prac związanych z wdrażaniem Strategii.

Problem społecznego nadzoru nad realizacją Strategii został scedowany na powołany przez Starostę **Zespół ds. Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu**, w składzie którego znajdują się m. in. osoby aktywnie uczestniczące w pracach nad Strategią. Do zadań tego zespołu należeć będzie m. in. kontrola postępów realizacji Strategii oraz dokonywanie ewentualnych korekt i poprawek w wyznaczonych do realizacji działaniach (w formie propozycji do uchwał Rady Powiatu).

W zarządzaniu realizacją strategii, szczególnej uwagi wymaga problem koordynacji zadań znajdujących się w kompetencji powiatu i poszczególnych gmin. Relacje między zadaniami strategii rozwoju powiatu i strategiami rozwoju gmin przedstawia poniższy schemat.

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU

Zarówno powiat jak i gminy powiatu wykonują określone ustawami zadania publiczne. Podział kompetencji pomiędzy dwa szczeble samorządu wynika z charakteru zadań (gminne i ponadgminne). Z punktu widzenia realizacji Strategii ważne są zarówno zadania o charakterze gminnym, jak i ponadgminnym.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego do 2015 roku jest dokumentem rozwojowym zarówno powiatu jak i gmin wchodzących w jego skład. Realizacja strategii rozwoju poszczególnych gmin warunkuje realizację strategii zrównoważonego rozwoju powiatu. Cele wypracowane przez poszczególne gminy w swoich strategiach przyczyniają się do osiągnięcia celów rozwojowych powiatu. Podczas opracowania strategii założono, że jeżeli dany problem dotyczy kilku gmin to powinien on być ujęty w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego. Istnieje zatem szereg zadań, które będą realizowane wspólnie przez powiat i wybrane gminy powiatu, natomiast wiele zadań będzie realizowanych w ramach strategii rozwoju poszczególnych gmin.

Podobne zależności zachodzą w procesie koordynacji i monitorowania wdrażania Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego. Praktyka wdrażania strategii rozwoju lokalnego wskazuje, że jednym z podstawowych warunków zapewniających urzeczywistnianie celów i zadań ustalonych w Strategii... jest powołanie jednostki odpowiedzialnej za zarządzanie strategią. Jednostka ta powinna być jednocześnie odpowiedzialna za uruchomienie inicjatyw wspomagających proces realizacji Strategii...

Ważnym instrumentem – służącym zarówno Zarządowi jak i Radzie Powiatu – jest opracowany **wskaźnikowy system monitorowania Strategii** jego zadaniem jest pomoc w określaniu stopnia realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz monitorowanie postępu procesu zrównoważonego rozwoju powiatu. Z punktu widzenia zrównoważonego

rozwoju powiatu konieczny jest dobór odpowiedniego wskaźnikowego systemu monitorowania postępów oraz okoliczności zewnętrznych, które mogą mieć wpływ na skuteczność wdrażania strategii. Wybór, zaprojektowanie i uzgadnianie wskaźników rozwoju zrównoważonego nie jest sprawą prostą. Obecnie w większości krajów stosowane są systemy wskaźników zaproponowane przez organizacje międzynarodowe, między innymi: agendy ONZ, OECD, Bank Światowy, JUCN i Europejską Agencję do spraw Ochrony Środowiska. Zespół opracowujący Strategię Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego dokonał podziału wskaźników na dwie grupy.

Grupa **ogólnych mierników realizacji Strategii** została wydzielona na podstawie dokumentu rządowego *POLSKA 2025. Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju*. Określają one zarówno stan, jak i dynamikę zmian oraz uwzględniają współzależność między trzema aspektami rozwoju zrównoważonego: gospodarką, społeczeństwem i środowiskiem. W związku z włączeniem Polski do struktur europejskich, niezwykle ważne jest, by w proces monitorowania włączyć wskaźniki, którymi posługują się przy dokonywaniu oceny nowoczesnych trendów rozwojowych kraje Unii Europejskiej. Wskazany został następujący zestaw mierników ogólnych:

- wartość PKB na jednego mieszkańca, według parytetu siły nabywczej,
- wartość eksportu na jednego mieszkańca,
- relacja wartości eksportu towarów i usług do PKB,
- średni obszar gospodarstwa rolnego,
- przeciętne dalsze trwanie życia noworodków,
- umieralność niemowląt (na 100 urodzeń żywych),
- stopa bezrobocia,
- stopa bezrobocia młodzieży (osób do 24 lat),
- współczynnik solaryzacji brutto na poziomie szkoły wyższej,
- relacja do PKB wydatków finansów publicznych na ochronę zdrowia na jednego mieszkańca,
- relacja do PKB wydatków finansów publicznych na edukację na jednego mieszkańca.

Na podstawie grupy mierników realizacji strategicznych programów rozwojowych możliwe jest dokonanie oceny, czy założone w poszczególnych programach Strategii... cele ogólne i szczegółowe są realizowane za pomocą wymienionych w programie zadań. Zadaniem mierników jest odpowiedź, czy nie należy uaktualnić zadań lub wręcz przeformułować celów w taki sposób aby były one dostosowane do zmieniających się warunków rzeczywistości. Oczywiście, przy dokonywaniu jakichkolwiek zmian i uaktualnień należy kierować się nadrzędną rolą zasad rozwoju zrównoważonego.

Mierniki rezultatów w sferze społecznej

- liczba osób ze średnim wykształceniem,
- liczba osób kontynuujących naukę na studiach wyższych,
- liczba absolwentów szkół wyższych powracających do powiatu,
- udział młodzieży wiejskiej w szkołach średnich i wyższych,
- liczba osób o dochodach poniżej minimum biologicznego i poniżej minimum socjalnego,
- procent osób niepełnosprawnych posiadających pracę,
- procent obiektów publicznych dostępnych osobom niepełnosprawnym,
- zakres usług dostępnych na wsi,
- liczba obiektów sportowych w powiecie,
- liczba imprez sportowych organizowanych na terenie powiatu,

- procent młodzieży reprezentującej powiat w zawodach sportowych na szczeblu ogólnokrajowym,
- liczba imprez kulturalnych w powiecie,
- liczba pozyskanych osób do działalności kulturalnej.

Mierniki rezultatów w sferze gospodarczej

- liczba przedsiębiorstw zakładanych przez osoby korzystające ze szkoleń,
- liczba rolników którzy podjęli działalność w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego,
- liczba rolników, którzy podjęli działalność w zakresie agroturystyki,
- liczba przedsiębiorstw korzystających z zewnętrznego wsparcia finansowego,
- wielkość zatrudnienia w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw,
- liczba przedsiębiorstw eksportujących wyroby,
- liczba gospodarstw wiejskich wyspecjalizowanych w określonych gałęziach produkcji,
- liczba zmodernizowanych gospodarstw rolnych,
- liczba grup producenckich,
- liczba zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego,
- wielkość produkcji drobnych producentów,
- liczba zmodernizowanych (unowocześnionych) zakładów produkcyjnych,
- zyskowność firm,
- liczba zakładów posiadających certyfikat normy ISO 9000 i ISO 14001,
- liczba zakładów posiadających wdrożony system bezpieczeństwa produkcji żywności,
- liczba zakładów spełniających wymogi weterynaryjno-sanitarne UE,
- liczba jednostek organizacyjnych posiadających nowoczesne systemy zarządzania,
- wartość sprzedaży przemysłu ogółem w powiecie,
- zatrudnienie w przemyśle ogółem w powiecie,
- powierzchnia terenów uzbrojonych przewidzianych pod działalność gospodarczą,
- czas załatwiania formalności związanych z podejmowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej,
- liczba podpisanych umów i porozumień współpracy międzyregionalnej i zagranicznej,
- liczba wystaw i targów promujących powiat bydgoski,
- liczba i nakład publikacji promujących powiat bydgoski,
- liczba nowych miejsc noclegowych,
- liczba kilometrów nowo wytyczonych szlaków turystycznych,
- liczba nowych gospodarstw agroturystycznych,
- liczba nowych podmiotów turystycznych,
- liczba targów, wystaw, liczba i nakład wydawnictw turystycznych promujących powiat.

Mierniki rezultatów w sferze infrastruktury technicznej

- liczba kilometrów zmodernizowanych dróg gminnych i powiatowych,
- liczba kilometrów utwardzonych dróg gruntowych,
- liczba kilometrów wybudowanych ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych,
- liczba utworzonych linii komunikacji,
- liczba wybudowanych miejsc parkingowych,
- procent ludności korzystającej z kanalizacji,
- liczba wybudowanych zbiorczych oczyszczalni ścieków,
- liczba oczyszczalni ścieków z usuwaniem miogenów,
- liczba wybudowanych indywidualnych oczyszczalni ścieków,

- procent ludności korzystającej z wodociągów,
- powierzchnia uzbrojonych działek budowlanych,
- powierzchnia uzbrojonych pól kempingowych,
- procent ludności korzystającej z gazu ziemnego,
- liczba kilometrów sieci telekomunikacyjnej,
- liczba abonentów,
- liczba abonentów podłączonych do Internetu,
- liczba oczyszczonych i wyremontowanych systemów zasilania zbiorników retencyjnych,
- liczba nowych zbiorników retencyjnych,
- liczba kilometrów wybudowanej sieci ciepłej.

Mierniki rezultatów w sferze ekologicznej

- liczba mieszkańców powiatu zaangażowana w działania proekologiczne,
- liczba przedsięwzięć minimalizujących negatywny wpływ na środowisko,
- liczba gospodarstw objętych systemem zagospodarowania odpadów (w tym prowadzących segregację odpadów),
- liczba zrekultywowanych wysypisk „dzikich” lub „starych”,
- procent odpadów komunalnych i przemysłowych poddawanych recyklingowi,
- procent odpadów niebezpiecznych w odpadach składowanych na wysypiskach,
- liczba kilometrów unaturalnionych cieków,
- zmniejszenie wielkości ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód,
- udział I i II klasy czystości rzek w powiecie,
- liczba zakładów posiadających zamknięte obiegi wody,
- wielkość całkowitej rocznej emisji z istniejących obiektów,
- liczba zakładów, które wprowadziły technologie energooszczędne i niskoemisyjne,
- liczba zakładów, która zainstalowała urządzenia ochronne,
- liczba nowo utworzonych punktów pomiarowo-kontrolnych w ramach systemu monitoringu środowiska i monitoringu ekosystemów leśnych,
- powierzchnia odnowionych drzewostanów,
- liczba i nakład wydawnictw o tematyce przyrodniczej,
- procent powierzchni gmin objętych różnymi formami ochrony przyrody,
- powierzchnia zajmowana przez powstałe korytarze ekologiczne,
- powierzchnia zalesionych gruntów porolnych lub rolniczo nieprzydatnych,
- powierzchnia lasów uznanych za las ochronny lub rezerwat przyrody,
- procentowe zwiększenie powierzchni leśnej powiatu.

Na podstawie pełnego zestawienia powyższych mierników, po wyselekcjonowaniu dostępnych danych na poziomie powiatu i odniesieniu do ogólnych danych statystycznych w powiecie (powierzchnia powiatu, liczba ludności i inne), można uzyskać wskaźniki realizacji strategicznych programów rozwojowych i poszczególnych zadań realizacyjnych.

Monitoring pozwoli ocenić stopień realizacji zaplanowanych działań, a także odczucia społeczności lokalnych oraz podmiotów gospodarczych powiatu, dotyczące rozwoju regionu i poziomu życia jego mieszkańców. Monitoringiem zostaną objęte następujące obszary życia społeczno-gospodarczego:

- rynek pracy i warunki pracy,
- pomoc społeczna,
- szkolnictwo,
- poziom i kierunki inwestycji realizowanych w powiecie,

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego
do 2015 roku

- kierunki rozwoju rolnictwa i przemysłu,
- stan rozwoju infrastruktury technicznej,
- stan ochrony środowiska,
- stan rozwoju turystyki.

Bieżący monitoring strategii pozwoli na ocenę skuteczności realizacji poszczególnych przedsięwzięć, a w perspektywie długofalowej uwidoczni postęp w realizacji celów Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Bydgoskiego.

